

10504

Universul Literar

Anul XLIV Nr. 14

1 Aprilie 1928

5 Lei

COMANDANTUL

sufletul românesc

COMANDANTUL

Întâia oară când numele generalului Prezan a început să devie un nucleu de rezistență națională, să se condenseze într-o realitate menită să devie cea istorică, a fost într-o toamnă ploioasă când de pe toate hotarele țării atacate, soseau vesti de armate pierdute, de scene indescriptibile de panică: Turtucaia, Sibiu, Brașov.

Armata din Moldova singură, se retrăgea după indicațiile serviciului în campanie.

A fost pe urmă străfulgerarea unei bucurii: victoria de pe Argeș. Dar generalul Prezan nu era omul aventurii, nici în bine, nici în rău, căci e un înțelept. Sunt oameni care pierd la cărți, dar sunt și desluși cari câștigă. Sunt însă alții cari au oroare chiar de câștigul la cărți, oricât de mare ar fi el. Nu joacă de loc, pur și simplu. Sunt cei cari în înțelepciunea lor aplicată strict vieții, nu pun preț decât pe ceea ce o muncit și produs al sfârșitului lor organizate.

Geniul generalului Prezan, stârnit în acțiunile de hazard impuse de alții, a fost la largul lui în Moldova ciopârțită, roasă de mizerie și sfârșită de tifosul ezantematic, într-o iarnă când satele nu mai aveau vife, nu mai aveau grădini, nici pasări, nici garduri, nici hambare, când spitalele erau pline de bolnavi și găurile de uniforme urite rusești. Gospodărește, fără să-și piardă cumpătul, așa cum și-a organizat moșioara dela Schineta, știind din experiență că după grindina cea mai cumplită, tot mai sunt soluții — așa a organizat armata din Moldova. Și pe urmă, înțelepțește, când ceasul arăta ora din spre ziuă, a dat drumul generalilor bătaioși: Averescu, Cristescu, Eremia Grigorescu.

El a comandat victoriile noastre, dar în ochii multini, ele nu se leagă de el. Chiar mai târziu, când generalul Măldărăscu comanda trupele, care operau în contra armatei roșii, când generalul Moșoiu ocina Budapesta, puțini știau, din cei de pe stradă, că și aceștia tot de generalul Prezan erau comandați.

Din linia comandanților de oaste românească, desigur că generalul Prezan lunge mai mult de firul care pornește dela Mircea cel Bătrân, decât dela Mihai Viteazul. Sunt două politici care numai amândouă, împreună, puteau duce la reconstituirea României Mari. „Comandanțul Marelui Cartier” a știut să o impună când pe cea reprezentată de el, când să dea drumul celeilalte. Și nu am fi anul decât de câștigat dacă politica militară a acestui mare conducător de oști ar fi precedat intrarea în acțiune. E o idee prețioasă între toate, de către cel care semnează aceste rânduri: ideea de substanțialitate.

Ei bine, este neîndoios, că generalul Prezan este cea mai substanțială dintre personalitățile de azi ale românismului.

CAMIL PETRESCU

GENERALUL PREZAN

ROMULUS SEIȘAN

André Beaunier, într-o conferință ținută la Paris, la 5 Martie 1916, la Soc. de Conférences, sub titlul „Les civils tiennent”, a spus:

„Am nevoie de indulgența domniilor-voastre: vreau să vă vorbesc de oamenii sărmani cari nu sunt la modă: **civilii**...”

Să cerem și noi oare indulgența cetitorilor pentru că vrem să vorbim azi de sărmanii oameni care nu mai sunt la modă: **militarii**?...

Deoarece am amintit de conferința francezului Beaunier, din luna Martie 1916 — când noi încă nu intrasem în război — voi reproduce cele spuse de Beaunier despre „civilii” de-atunci:

„Cei pe care eu îi numesc civili și pe care vă invit să-i iubiți, sunt francezii, cari au acceptat războiul ca o necesitate teribilă; care l-au acceptat și au suportat cu demnitate, grație forței lor morale, toate durerile, având încredere deplină în victoria finală. Sunt și ei soldați, în felul lor...”

Ce trebuie să spunem astăzi, de militarii noștri, cari au acceptat și ei războiul, nu numai ca o „teribilă necesitate”, dar ca un imperativ categoric al instinctului național; de acei militari, în deosebi, cari, prin responsabilitățile mari ce și le-au asumat atunci, — în acea epocă tragică și plină de necunoscute — s-au achitat de datoria lor față de patrie cu o deplină onoare și cu o admirabilă și înălțătoare înțelegere a misiunii lor ostășești? Să le aducem elogii? Dar faptele lor înscrise în paginile istoriei sunt mai elocvente de cât vorbele... Generalul Prezan!

Iată un nume, care va rămâne strâns legat de epopea neamului nostru din 1916—19.

El face parte din acea categorie de croi-oameni pe care Carlyle i-a numit „sarea Pământului”.

În 1916 generalului Prezan i s-a încredințat comanda armatei a IV-a (de Nord). Vă reamintiți de comunicatele laconice ce ne anunțau „situația pe frontul armatei de Nord”? Această armată comandată de generalul Prezan, înainta „conform planului de operațiuni”, în scumpul ținut al Ardealului. Nici o știre rea nu venea dela comandamentul acelei armate... Singurul element neliniștitor era armata rusă din nordul Moldovei... Când au intervenit cunoscutele evenimente — atât de dureroase — cari au provocat retragerea armatelor noastre din Ardeal, din Oltenia și din o parte din Dobrogea și Muntenia, atunci numele generalului Prezan a fost pe buzele tuturor: militari și civili.

Și când el a fost numit șef al Marelui Cartier general, în Decembrie 1916, nimeni n'a manifestat surprindere; nimeni nu s'a întrebat, îngrijorat:—Oare

acesta să fie omul mult așteptat, să își asume, în mod efectiv, real, o plină încredere și fermitate, răscălnirea situației și care, conștient de tateea împrejurărilor să poată da tive și mai cu seamă să organizeze, să insuflească totul, în marilor bătălii decisive?...

Și ceace ce se aștepta dela s'a înfăptuit. Generalul Prezan, organizatorul, creatorul, animatorul, El a selecționat valorile. El nu s'pat numai de militari, ci și de...
Nu a fost oare generalul Prezan la, care, la Bârlad, s'a gândit că este cel mai util și prețios auxiliator al victoriei?

Excelent psiholog, șeful marelui General, conta în primul rând forțele morale organizate. Nu se victoriile pe câmpurile de bătăie, cu armele și nici nu se poate tot spatele trupelor combatante, de forțelor demoralizate și demoralizate. A avut apoi altă calitate, generalul Prezan, care este caracteristica adevăraților conducători de oameni: simțul derii, al măsurii și al justiției.

Un general francez a spus:

„Nous avons des soldats tels que nous ne savons que faire pour être d'eux!”.

Generalul Prezan a aplicat o frumoasă formulă, care a dat și o bune rezultate. El a insuflat tuturor cel simț al răspunderii, fără de care nimic serios și durabil nu se poate plini; el a deșteptat și dezvoltat fifierii noștri spiritul inițiativei — este adevăratul spirit eroic; — și el acela, care impunând celor aflați în ordine, îndeplinirea conștiințoasă istoriei, și-a făcut-o pe a sa, cu o și simplitatea unui religios...

Lipsit de ambițiunile inerente mencești, generalul Prezan și-a rezervă, care e prin ea însăși, o adevărată rezervă.

El reprezintă în epoca postbelică emulul viu al marelui cetățean, pune mai presus de vanitățile personale, de ambițiunile vulgare și de poftele turburătoare de minți, iubirea și profundă de Patrie...

El a servit și servește această patrie cu onoare și cu demnitate.

Iată o mare forță morală. Iată o mare personalitate, care nu s'a dominată de evenimente. De sigurul din rezultatele cele mai înalte și neprevăzute ale războiului și acesta: un șef, care a știut să deplîncască rolul său cu demnitate și onoare și care nu cere generațiilor tinere decât să se conducă în viața aceeași demnitate și onoare, pentru binele social și înălțarea patriei.

SENATORUL DE VÂRSTĂ

MIHAIL MORA

În sa îmbrăcată în postav roșu se des-
tinde ușor.

O siluetă înaltă, dreaptă, coboară din
scândul sălii spre tribuna Senatului, cu
pași mici, egali.

Linistit, fără s'atingă pe nimeni, se
decoară printre senatorii cari stau de
prăvăl pe lungul șanț de comunicație,
între tranșeele în care se vor așeza,
când clopotul va suna scurt și ferm în
numa d-lu președinte Nicolaescu, sau
în gura și violi, în mâna d-lui vice-preșe-
dinte Toni Iliescu, și de unde vor scoate
în gura și violi, de teama gazelor as-
tute ale elocinței d-lor Boilă sau
Gheorghiu, inamicii întăriți pe mamelo-
nii tribunei, pentru a protesta că'n loc
să fie lăsați pe poziție, sunt ținuți în
poziție.

La flancul drept al grupei de generali
în Senat, stă nemișcat. Ceilalți s'ali-
ază prin intuiția deprinderii și a res-
pectului. Această bancă de glorie, dă
cărui corp un pitoresc fără pereche.
Comandantul-șef, cu mâna în care a
fost odinioară soarta țării, apleacă spre
pavilionul urechei, receptor

calm și nepărtinitor a tot ce se spune,
de ori și cine.

O frunte lată, brăzdată de urmele răs-
punderii uriașe, învește fără s'ascundă,
motorul unei gândiri lipsite de preju-
dăci și preferințe, învățată să judece oa-
menii și faptele cu instinctul sigur și cu
simțul precis, din care a eșit verdictul
istoric în procesul gigantic al armelor.

Cei cari l-au salutată respectuos când a
trecut, îl urmăresc discret, ca să prindă
exteriorizarea unei aprobări sau deza-
probări. În zadar.

Și cu toate astea, în comisiuni sau în
secții, când crede imperios necesar să
exprime o observațiune, ea apare ca o
rachetă din cele ce luminează frontul for-
midabil dela Mărășești.

Ședința s'a ridicat. Pupitrele trosnesc.

Silueta sveltă se'nalță pe de-asupra
tuturor. Un zâmbet născut din fericita
îmbinare a bunătații și energiei adresează
un elegant „la revedere” colegilor
cari îi fac loc cu acea mișcare reflexă—
impusă de aureola activității consacrate
și eterne.

destul de bine, ca să caute înțelepțește
să rămâie cu el însuși, departe de toți.
Se știe că sforțările tuturor de a-l
scoate din această retragere voită, s'au
lovit de o rezistență amabilă, dar de ne-
clintit. Generalul, a mai dovedit-o, știe
să reziste.

Iar când, cu prilejul serbărilor încor-
onării, mareșalul Foch a vrut să-i prin-
dă de piept, cea mai înaltă decorație
franceză, nu l-a găsit în mulțimea de
generali încărcăți cu fireturi și galoane.

A trebuit ca generalul Berthelot să se
ducă la Schineta, în județul Roman, ca
să decoreze un moșier îngrijorat de lip-
sa de ploaie care amenința să strice po-
rumbul și preocupat că nu-i sosise de
două săptămâni pachetul de cărți co-
mandat la Paris.

înțelepciune

Și totuși generalul și-a părăsit refu-
giul. Noi l-am întâlnit la munta unui ne-
pot, luna trecută, aci în București. Căci
înainte de toate — și aci e zdrobitoarea
lui superioritate — e un om. Căuta să
se ascundă ca să nu incomodeze cu pre-
zența marelui lui personalități, pe cei
sărbătoriți. Inconjurat cu admirație de
un grup de tineri, glumea cu o voce
bună, nu lipsită de melancolie. Generalul
acesta care va trăi cât timp se va ceti
istoria neamului românesc, privea cu
duioșie o tânără pereche și răspundea
unui compliment:

— Ei singuri sunt nemuritori...

NOTE BIOGRAFICE

Generalul Prezan s'a născut la 27 Ia-
nuarie 1861. Studiile secundare le-a fă-
cut la București, unde a terminat și
școala militară. Elev eminent al școlii
de aplicație din București, a plecat apoi
la Fontainebleau unde timp de doi ani a
urmat cursurile înaltei instituții milita-
re „Ecole d'application de l'artillerie
et du génie”.

Reîntorcându-se în țară, a ajuns unul
dintre cei mai buni ofițeri de geniu.
Cu repezițiune a trecut prin toată ierar-
hia gradelor, până la cel de general,
fiind în vârstă de 44 ani. Apoi a coman-
dat diviziunile din Roman, Târgoviște și
Iași. În Iași a rămas până în preajma
războiului.

În timpul marelui război, generalul
Prezan a luat comanda corpului 4 de
armată și în Decembrie 1916 a fost nu-
mit șef al Marelui Cartier General.

Pacea dela Buftea l-a îndurerat pro-
fund și atunci a demisionat din armată,
retrăgându-se la moșia sa Schineta, din
județul Vaslui. Aceasta pentru puțin
timp, căci în 1918 a fost numit iarăși șef
al Marelui Cartier General.

La încoronarea dela Alba Iulia, Rege-
le Ferdinand, amintindu-și de marile
servicii făcute țării de către generalul
Prezan, i-a acordat înalta distincție de
cap al regimentului VII Racova Nr. 25.

Generalul Constantin Prezan a fost
decorat cu: Ordinul Mihai Viteazu clasa
III-a, II-a și I-a. În Muzeul Invalizilor
din Paris, la intrarea în sala Foch, se gă-
sește fotografia generalului Prezan, iar
a doua fotografie se găsește în sala Foch,
în spațiul rezervat României.

GENERALUL PREZAN ȘI STRĂINĂTATEA

Se știe că atunci când am început a-
stă serie „a sufletului românesc”, in-
tâțiile noastre au fost să înfățișem ace-
ste personalități din cultura noastră care
sunt în integrat culturii universale. Este
cultura noastră de a dovedi că sufletul
românesc e un factor al acestei culturi,
și a întări în noi — acum când un
șovin își permite să proclame superio-
ritatea lui culturală și drepturile ce de-
vine de aci — simțământul rostului nos-
tră în lume. Închinam numerele noas-
tre numai personalităților în viață, din-
tre cele care ne-au învrednicit în fața lu-
mii, numai pentru că e mai indicat pen-
tru o revistă ca a noastră. De altminteri
destule instituții începând cu școa-
la începute să prezinte marile figuri ale
culturii. Nu poate fi însă în nici un caz
omorât prezentul, fără mari pericole
pentru directivele vieții noastre spiri-
tuale în viitor.

A înfățișa aceste personalități, este a
determina ce avem de făcut și cum să
evităm rătăcirile sterile.

După această lămurire, obișnuim să
scriem, aci, și o rubrică: opinia străinătă-
ții despre cel înfățișat.

Opinia străinătății despre generalul
Prezan se identifică însă cu renumele
armatei noastre, după reconstituirea din
Moldova... E acea semnalare a bătăliei
dela Mărășești, sunt pasagiile din me-
moriile pe cari le publică chiar foștii
comandanți inamici, despre armata ro-
mână reconstituită. În asemenea condiții,
orice citat e prea puțin, și nepotrivit.

R.

adevarate

moșierul

Asemeni acelu general ilustru al an-
tichității, după ce a semnat ordinul de
încetarea campaniei, generalul Prezan
s'a retras la Schineta, moșioara lui de
lângă Băcești. Conacul modest ca înfă-
țișare, e un conac la fel cu toate cele-
lalte: cu cerdac mare cu acareturi, cu
livadă. În interior însă e de o bogăție
și de un gust pentru artă, cu totul ne-
obișnuite. Camere cu jilțuri vechi bi-
sericești, stufe de preț, covoare scumpe,
obiecte rare, cărți alese.

În acest refugiu se ascunde bucuros
generalul, care a avut în mână soarta
a miloane de oameni și care-i cunoaște

p o e z i e

NOTRE DAME DE SION

SANDA MOFILA

PORTAREAȘA DOMNULUI

M'am reîntors, soră Dyodora !
O clipă deschide cereștile porți !
Vreau să regăsesc ingerul de altă dată
și potirul sfânt cu buza nealterată.
Când voi trece pe lângă haina ta invinsă,
acoperă-ți ochii naivi și involși
să nu zărești gura mea veșteda și plânsă.

Vei merge cu mine pe culoarele
bătute în mozaicuri scumpe
de pe care cu grije ai șters
în fiecare dimineață, pașii
umbrelor ce au trecut.

Mă caut cu grije în
orece boltă ce se deschide,
în literile bibliei ce-am brodat
cu fir de argint virginal,
în ritmul caactuijilor
aurite, mă caut
și în orice sunet care țipă
în orgne grave de saulat.
Unde e porumbul alb
ce ciugutea scara stelele ?

Inima mea a putrezit
ca o plantă cuprinsă de innec.
Unle e atbul lman,
nesfârșita pașune,
mielul blând al Domnului
cu ochiul stitlos și sec ?
Vecernia picură țitere lungi și grele ;
coarde de harte urcă plângând
scări din trecut.

Tu, ciorchine greu,
de-asupra periei negre,
eureți „întru Christos“
parchetul „parloir“-ului imens,
și cuminte, murmuri patru
versete din Apocalips.
Sufletul tău naiv agață pe ziduri,
bucetete luminoase de ametist.

N I N A

Nu ochiul tău cuprins de-o frenetică beție
nici gura grea ca fructul de pe ram ;
nu glasul crud cu râsul lui subțire,
luxuriantul păr cu miros greu de tropic,
și mersul unduios ca apa în despletire,
nimic din tot ce-ai fost n'ai vrut să ai
în ceasul când te-a sărutat cerescul mire.

Păreai o moartă mică și alcasă,
o pasăre cu ochii beți de somn ;
din mâini picau inele de mătase ;
de scări albastre te lăsași culcasă,
un imn de orgă îți făcuse plasă
și gândul tău, ca un luceafăr pal,
călătorea confuz și sideral
pe marginea cerescului sicriu.

N'ai vrut s'auzi de țipătul prea viu
al inimii, ce fâlțâia spre soare,
și gâtuind porumbul ce bătea din pene,
cu sufletul descătușat și greu,
îngennchind spre noul Dumnezeu,
te-ai descărnat. Și spirit și surăs
te-ai înălțat pe arca unui basm
spre magica cetate, unde fermecați
în fața milenarului copil naiv,
se închinară cei trei împărați.

MARIE ISRAËL

Arhanghel negru călător pe ape,
misionară frunte, grele pleoape,
expediat colet de-un ordin grav,
să duci mesajul păcii într'un psalm,
și melodia veacurilor într'un semn
iluminat, de un mormânt absent,
stai neclintită, ca un steag de lemn
la prora vasului legănător și greu ;
prin glasul tău stelar și luminos
pășește cugetul lui Dumnezeu.

Pe bord s'aprinde lumini venețiene
și muzica se despletetește tropicală ;
O havaiană țipă aproape beată
și sfășie oceanul triumfală ;
un havanez și-arată colțul gurii
strângând cu gesturi de maimuță blând
o fata blondă, cu surăs albastru
cu talia adusă și plâpândă.

Tu te întorci spre ape și te-apleci
s'ascuți un cântec palid de odihnă ;
subțirea mână s'a lăsat încet
să nu deștepte a cugetului țihnă ;
mătaniile—au adormit cumiși,
ca niște miei întorși dela pașune ;
și tu aproape nici nu te mai vezi
cu trupul strâns de-atâta sfiiciune.

Pleată peste el și peste ape,
vaporul lunecă spre zare și te poartă
—un cărăbuș imens cu ochi de flăcări—
ducând în spate neagra cruce moartă.

FRANCESCA

Cerul își scutură albastrele livezi
și picură amiaza dulcea ei morlină.
În parcul mănăstirii tu visezi
și visul desfășoară gheme de lumină.

O amintire vine de departe
ca un preludiu vag din vagii anii
pe talgere sonore se înclină,
și'n galbena magie de lumină
avea vezi gradina așipită
și gura îndrazneață ce n'ro clipă
sorbind din torturata caldă cupă
ți-a picurat culoarea altor dimineți.

E atât de vie clipa de altă dată,
că geme ochiul de durerea beată
și sangele frenetic urcă să absoarbă
otrava din trecut, în clipa oarbă.

Dar ca din somn un clopot viu te cheamă
Vecernia presară clinchete de aramă
pe frunze peste trepte și pe pleoape.
Ca un ocnaș ce crima și poartă în spate
în silă te ridici și îndepărtată,
cu ochii întors spre magica viață,
absentă urci spre alba catedrală.

Din candeli verzi, lumina funerară
se cațără'n chiorchini spre'naltul boltă
și orga țipă tragic triumfală
Tu, pe furiș privești spre rama clară
din care îți surăde cavaleralul morții
și cu o gură grea de vis și ură,
și cu un ochi din care curge sânge
sărufi cereasca mână nemișcată
și nemișcata mână pare-a plânge.

OCHIUL LUI DUMNEZEU

Sărmanul Klopstock

ronomul Dănăilă e un vizionar.
ste cu el, pentru el și numai

estul nu-l preocupă.

deasupra, agronomul Dănăilă este
ontemplativ simplist, fără a se alar-
și fără a alarma pe cei din jurul
cu cumpătata lui imaginație.

ronomul Dănăilă mai este și un me-
al cauzelor ale căror efecte, pen-
el rămân indescifrabile, pasionân-
în schimb tocmai încercămintudinea
esențienă înrăuririi lumii din a-
asupra surdo-mușilor inaccesibili
efecte.

în sfârșit, agronomul Dănăilă mai
și un fanatic religios a cărui cre-
frizează bizareria, absurdul și
maia:

ronomului Dănăilă îi plac porum-
cării de rasă și vămătoarea de

nal Sabarul vine mai pompat de
atele dela munte, agronomul Dă-
ate din pățul alăul, se afundă
pele dulci ale râului plin de pă-
de sficoare și, dacă șansa nu-i
de, azvârlită prințătoarea goală în
trece apa fredonând și merge
vadă pământul dat de stăpânire
se revarsă de o parte și de alta a
râului într-o mare verde de trifoi,
cu boabele de aur ale rapiței.

elo, agronomul Dănăilă n'are nici
ici — cum zic megieșii gospodă-
nici.

ronomul Dănăilă nu înmoaie lin-
în fierură până nu și-a făcut cru-
se urnește din locul în care s'a
at pătă nu bombănește în piept,
tre mustățile pline cu lapte bătut,
duse în două semicercuri, în încon-
l bizelor supte de solemnitatea ru-
mei stereotipul imn de preaslăvire
„CEL” ce l-a săturat cu bună-
pământului.

lăra a făcut-o la jardarmeria pe-
dar la scurtă vreme după înro-
a solicitat căpitanului căruia i-a
mai întâi niște altoae de piersici

Când a apărut întâia serie de amintiri pline de un neprevăzut pitoresc, de cuceritoare cruzime psihologică, de o reală și strictă umanitate Sărmanul Klopstock, a atras luarea aminte a tuturor cercurilor literare. Lipsit de spirit critic autorul însă, a continuat diluând până la prolixitate, opera pe care o începuse. A mai făcut de asemeni și mult prea aproximative incursiuni în critică, publicând articole fără discernământ. Să sperăm că „Ochiul lui Dumnezeu”, înseamnă temeinica întoarcere a Sărmanului Klopstock la arta literară.

roșii, mutarea în oricare altă categorie de trupă numai să nu fie obligat să tragă în vre-un creștin nevinovat, noaptea în întumec, când cel somat, de frică ar fi ezitat să-și dea parola, sau să mai fie obligat să asiste, vrând nevrând, la deboșeriile și la cancanurile localurilor de noapte în săptămâna în care în venea rândul să vegheze la morala publică și la buna ordine a șantanului!

Un scorbut dobândit din proasta alimentație a trupei, i-a adus mai târziu reformarea și agronomul Dănăilă s'a îndreptat șontorog dar plin de voce bună, spre icamele, unchetele și răzoarele lui pline de soare și de făgăduinți, din vatra satului în care s'a născut.

Agronomul Dănăilă a făcut, dupe aceea, și o însurătoare dar n'a izbit-o — păcat de pistoalele care s'au tras, păcat de urările care i-au împuiat urechile dela pahar la pahar, păcat de zozonelle numtașilor și de frumusețea edecurilor zestreale!

Nici de rachiul roșu n'a avut omu parte și nici de femece — a prins-o cu învățătorul după o căpiță de coceni!

Jandarmul Țințeș a dresat actele de dare în judecată, pentru „fraglantudeliect” și justiția, bizuită pe actele de constatare a pronunțat despățirea.

Dar agronomul Dănăilă nu s'a descu-rajat.

A pus oamenii ca să mai încerce odată marea cu deștu și a plătit și un sărindar în **Tântava**, la mânăstire, pentru o a doua însurătoare.

Credința l'a izbăvit, — Dumnezeu... a primit sărindaru și de data asta i-a trimis o mireasă adevărată și un copil! Irosită în mamecă, cinstită foc, harnică ca o mitocancă, Lixândrina a adus ca zestre o șeasesprezece zecime dintr'o tutelă de care au tras fără s'o descurce toți avocații judecătoreiei ocolului în circumscripția căreia cădea familia și averea miresii!

Un contabil dela banca „**PFLEȘUL ȘI VARFUL CU DOR**”, din „**Onești**”, d Melinte, fost furier în „**6 Mihai Vitează**” și camarad de milițarie cu agronomul Dănăilă, a pus la punct moștenirea femeii. Sesizată de contabilul Melinte, judecătoria a cerut tutorelui să depună un bilanț. Bilanțul a fost depus. Bilanțul era tras de păr și contabilul Melinte i-a simțit buba! Venitul **SE A-MORTIZASE** cu întreținerea ecaretelor și plata dărilor.

Comptabilul Melinte cerea însă ca a-mortizarea să se raporteze egal, la toți moștenitorii — pupili, la care tutorele, pretextă amihidarea cotei de raportat față de femeea agronomului Dănăilă prin efectul habitatunei ei în imobilul tutellei pe toată durata minorității ei. Mai era de verificat niște oale cu mah-

mudele, giuvaerice vechi și produse exploatate de cari Lixândrina habar n'avea.

În sfârșit, ce învățeli să se fi petrecut între contabilul Melinte și tutor, agronomul Dănăilă n'a putut dovedi și nici nu a pretins să i se dovedească.

Toată lumea a căzut de acord pentru un partaj „**voluntar**”, iar contabilul Melinte a încasat la sfârșit, două categorii de onorarii, dela două categorii de împriicinată.

Niște arămăriei, sfeșnicărie și alte colituri bătrânești revenite prin efectul executării împărțelii făcută de contabilul Melinte și tutorele Lixândriței, fură grabnic prefăcute în parole și cu ele agronomul Dănăilă își trase un vicieim de casă pe un plan moștenesc hotar cu acaretul părintesc și în care dela o vreme se îmulzise prea multe nurori cu prea mulți gineri.

Și agronomul Dănăilă mai era și peste toate dandanalele astea și un mizantrop!

Agronomul Dănăilă care avea în figură, în umblet și în întreaga lui alcătuire fiziologică ceva din smerenia, îndolenta și cucericia lui Ion Botezătorul, își icentura în intuiția lui religioasă, existența fizică a lui Dumnezeu!

Fără a se mulțumi să și-l închipue numai, departe de a se converti imposibilității determinării lui Dumnezeu în spațiu, și mult mai departe de grozăvia zefiemenelor cari se debătau pe socoteala acestui crez agronomul Dănăilă păstra în memoria, în ougetul și în imaginațiunea lui fierbinte, pertinent definitiv și invulnerabil, ființa **OMENEA-SCA** a lui Dumnezeu.

Căci agronomul Dănăilă îi cunoscuse ne Dumnezeu de copil, în icoronele Sfințel Treimi, în tablourile alegorice ale claselor primare și în soarele din tămpla aurită de deasupra usei grea, de fier, dela intrarea bisericilor, în acel chip secular, gigantic rumen, plin de bunătațe și de barbă albă și a cărui **mohilitate** în priviri îl usmănea din orice parte i-ar fi înălțat rugăciunea!

O tentativă, chiar ne de parte, pentru agronomul Dănăilă de a-i evidentia falșitatea crezului lui în privința existenței materiale a lui Dumnezeu cum și truda de a-i defini că puterea aceluiași Dumnezeu nu poate fi atribuită puterei unui om fizic, cu locuința în cer, ci al unei puteri divine mistică, imateriale și necontrolabile și a cărei manifestare este aceea a funcțiunii luminei, a căldurei și a reproducției fetale a omeniei, rămăneea definitiv infructuoasă — „**omul lui Dumnezeu**”, continuând să-și proslăvească **Tatăl Cel Cerec** care îi achită punctual apunamentele lunare, la cancelaria Ocolului silvic, îi încarcă

VIAȚA MINUNATA A LUI ANTON PANN

roman

de Sergiu Dan și Rouvenus Diau

3)

Așa cum sunt bucurii ce nu s' potrivește copiilor, sunt și dureri prea grele pentru făptura lor încă nepregătită să le rabde. () asemenea covârșitoare durere îl încearcă pe copilul Anton, când el n'avea decât unsprezece ani. Anton tocmai se silea cu un cărbune să scrie pe hârtie, o rugăciune născocită de el, după felul celor din cărțile dascălului când frate-său Vlad, îl strigă :

— Antonie !

Copilul ridică fruntea și fața i se luminează, zărindu-și fratele.

— Antonie, vino acasă că se'nbușă tata.

Tomaida veghea la căpătâiul bolnavului și cei trei frați înconjurară patul. În zori, căldărarul Pann se stinse, după ce, mai întâi își pierduse glasul și privirea. Femea lui se ridică încet, acoperi cu un ștergar oglinda din perete și deschise ferestrele prin cari începuse să pătrundă roșaja pătimașă a răsăritului.

Destinul hotărîse astfel ca micul Anton să-și încerce învățătura lui la o slujbă

mai mare, cum este aceea a îngropăciunii, începând chiar cu tatăl său.

În vreme ce Tomaida și frații lui puteau plânge în voc, Anton ținând cădelnița la dreapta preotului, trebui să-și stăvilească lacrimile până la sfârșitul ceremoniei. Își petrecu tatăl până la cimitir, cu o resemnare și o suferință ascunse bine în harul lui proțosec, și abia la reîntoarcerea acasă, după ce și el, ca toți ceilalți svârlișe o mână de țărână peste sicriul tatălui ce fusese atât de tăcut, Anton își strânse toată durerea lui abia începută în inimă, într'un singur hohot. Fu luat pe brațe și așezat în pat, unde nemișcat zăcu trei zile, fără hrană, fără somn, fără cuvânt.

Cum am spus, avea unsprezece ani.

II X

FOCURI, FEMEI, SOLDAȚI

Prin moartea tatălui său, Anton ajunse șeful familiei, deși frații lui erau mai

mari. Tomaida, își iubea copiii, gostea dulce a acelor femei ce i' inhibă prea mult hărbatul. Pentru mai ales, avea o dragoste fierbinte arăta în îngrijiri delicate și tări ce-i aminteau copilului vechitului de leagăn. Vlad și Andrei supărau de această iubire deosebită, telegând că ea se cuvenea lui și nu unuia ce era mai plăpând și mai

În vremea aceasta copilul înainta învățătura atât de departe, încât și dascălul d'n Slivin nu mai avea nimic să-i spună, fără ca el să fi așezat înainte.

Cazania bulgărească nu mai avea nici o taină de înțeles sau de secret pentru Anton și acum stătea ziua clopotniță cântând să pătrundă cartea, ce nu spunea nimic de slujba bisericii ; „De klio". Tot ceea ce al lui Herodot se rătăcise, știe cum, printre vrafurile de cărți venite ale dascălului și Anton o

masa cu dumicați și îi asigură fericirea de apoi !

— „L'am văzut, cum vă văz și cum mă vedeți, se răsti agronomul Dănilă la o clacă de cules porumb, oamenilor cari nu conveneau a-l orde pe cuvânt că pă cum s'ar fi întâlnit în drum cu Dumnezeu ! Așa să știți voi, l'am văzut cu ochii mei !

— „O fi fost. Gică Gămaru din „Icoana" sperietoru de oameni nătărăi, ca d'ade tine, și tu de spaimă. L'ai semnat cu Dumnezeu ! Păi ce avea să caute Dumnezeu pe pământ cu atâtea răutăți între oameni ? explică unul din păleul de prășitori tăvăliți glugă pe mușuroaie perumbilor.

— „Să vedeți. Veneam dela pițariș, dinspre Obala, pă podu vechi. Închiseseam campana dă prestații și mă întorceam cu socotelele la centru la Tărtășești. Am luat poteca spre „Drumul Baiului" ca să dau să cărmesc plăcasă, să las niște roabe în reparație, la inginerie. Am cotit la vâlceaia lui Bursuca din marginea Ulmilor. Eream cu murgu al mare sperios și cam șoldiu. L'am lăsat slobod, la pas. Viața mirosise ceva. Înălță urechile și pufni pe nări. O șarță de căine îi tăie drumul, în întunec. Gloaba se opri lângă un șanț. Schimbai câteva vorbe cu el, dar el rămase tot cu urechile ciulite și cu pufneala în nas. Din față se apropia spre noi tot mai deasă, rostogolirea întunecului. Trucându-ne, Eu și calu ascultam în văzduh. Nici un freamăt. Departe, pe dealurile Cosobei, fulgerau luminile uzinei de apă. În lături, lucea revărsarea grăului Ulmilor. Un lătrat tălă, de unde-va, potolirea nopții. Într'o groapă luceau câteva fălci de hoit, roase de lupi,

Decdată, un ochi alb de lumină înaintă dinspre beznă Stoeneștilor. Calul se înălță pe picioarele dindărăt. Ochiul se apropia întinzându-și văpaia peste toată câmpia. Din clăile Ulmilor se deslăcu o altă lumină la fel, îndroptându-și vipia galbonă spre vipia care se înălță dinspre Stoenești. Calul se ridică drept în sus, tocând picnișul cu copitele dindărăt. Eu îl făceam dealungul gâtului. Dobitoicul nu se urni. Cele două lumini se întâlniră deodată, ca prin minune, la câteva pași de bolșcă și un perete alb se puse drept în fața noastră, deacurmezișul drumului. Atunci lovi calul cu sete. Calu întariat cărmii să zdrobească peretele de lumină. Făcui o cruce. Nădușala îmi îngheță între spete. Din grâu venii o icnire ca o mișcare. Luminile se sparseră în păretele din fata calului și copitele găuriră zidul alb din drumul lui. Un pistol trosni în apropiere și o altă descălcătură îi urmă mai departe, zdruncinând pământul până în adâncuri. Peretele se năruî în berbură, calul prinse duf de drum și roțile brisbei rețeză în goană, picnișul adormit. Într'o vreme priponi, ca să mai răsuflă calu, în coasta conacului boer Băleanu. Un rumân cu tutun spre oraș, îmi ceru foc pentru lulea.

— Văzuși minunea vericule ? întâmpinai eu pe cărăuș întinzându-l fumaru.

— Care minune ?

— Dumnezeu ! colca în capu „Poenarilor", lipit pă un perete de lumină !

Rumânu mușcă de două ori din coada luleii, îngheți cu sete două dușci de fum, trase căciula pe ochi și se cocoșă muteste pe încărcătura din căruță.

Agronomul Dănilă tăcu.

Un fior îi cutremură spinarea. Înălță o cruce și privi în se

Câteva vreme trăi sperios „Drumul Baiului“.

Un ascultător trase într'un leucau din stuful jumulit al mscuipă într'o parte și scărpi sub căciula întrerupse făcerea :

— „Păi rumânul cu luleaua fusesi eu, de bună seamă vere dar cum a rămas cu Dumnezeu „Drumul Baiului“ ?

— A rămas cum l'am spus, văzut cum vă văz și cum mă

— „O fi dar vezi că Dumnezeu gând nu a avut să breacă tocmă mea aceea pe drumul ăla ! Se doar ca să fie poteca îmbulzită știe ce șiraguri de care, iar fe lului tău vă năzare atâtea para lta a fost întâmplarea. Când să-mi atât luleaua în poarta Băleanu, soarele apunea tocmai pui Ulmenilor, iar luna răsărea stăniștile Stoeneștilor și d'n luminilor răsaritului cu ale se înălță peretele din „Drumul

Intunecarea le luară îndată calu cu brisca trecu peste țările lor.

— „Atunci cine să-mi fi eșit întrebă uimit agronomul Dănilă mânu cu luleaua.

— „Năluca !

— Care năluce ?

— „Năluca dela „Cornul Cap

Acolo și apusul soarelui ca o tul lunei își dau întâlnire și acolo privește pe pământ, seamă țit, ochiul lui Dumnezeu.

Și ție ție s'a părut că e Dum.

pede cu privirea saturată de toate celelalte bucoavne.

Într'un una din zilele acestea, tocmai când citea adâncit, în clopotniță, descoperi în soarele după amiezii, o strălucire de săbii ce se mișca pe dealul Kramnăului.

O clipă mai stătu Anton acolo, căutând să lămurească vedenia:

— Vine oaste...

Strigăte din sat ajunseră până la el. Slivinul tot tremura de spaimă. Dascălul și preotul în curtea bisericii linișteau oamii înfricoșaji de ivirea ostilor în satul lor. Femeile își ascundeau copiii cu mâna, prin poduri și beciuri și cei mai de frunte bărbați din Slivin se orânduiera pentru a ieși înaintea căpeteniilor.

Anton, desluși cu ușurință, că oastea era cu căciuli și nu cu fesuri, iar steagul nu putea fi al unei armate turcești, pentru că se vedea pe el cusut sau zugrăvit sântul Gheorghe călare.

Strigă oamenii:

— Sunt muscalii, nu turcii!

Polcul rusesc intră în sat, la apusul soarelui. Slivinul își reveni din spaima la început, când auzi graiul soldaților. Oastea era creștină și pornise război împotriva Tarigradului. Soldații își făceau cruce înaintea de masă și înainte de culcare și își scoteau căciulile chiar când treceau călare prin fața bisericii. După trei zile abia, din satele vecine au svon că turcii s'apropie.

Bătăia tunului turcesc se auzea lângă vin și oastea țarului se pregătea să treacă iarăși Dunărea, ferindu-se de-a da apă cu turcii în munții și văgăunile Alcariei, pe cât de străine pentru ruși, de atât de prielnice turcilor.

Cu polcul rusesc, plecă și jumătate din vin.

Tomaida își strânse copiii și porni întru căruță de fân, în urma rușilor. Anton, cel dintâi sărută recunoscător mâna mamei, care numai pentru viitorul său, lăsa o asemenea jertfă. El ghicise singura pricină pentru care Tomaida lăsa să-și părească avutul, era numai spre a-i deschide lui ușor puțința cași urma calea aleasă în învățătura.

În anul acestei mame nobile, de-aș vedea trasa o mărime cumsecade, un grămădă aplicat pe cărți sau un preot înfelept, era în Anton o rezonanță duioasă. Tomaida, nu plecase ca ceilalți în urma polcului creștin, cu gândul de-a găsi o stare bună făgăduită de soldați, sub scutul împărăției ci spre a scoate pe Anton în țarul mărginit al satului și a-i da drum mai larg în viață.

După o săptămână ajunseră la Giurgiu. Țărani de pe aici nu se deosebeau de mult de cei din Slivin numai că vorbeau o limbă din care Tomaida nu înțelegea mai nimic. Anton, în schimb, chiar frații lui, puteau înțelege și răspunde în graiul acesta nou, vorbit în colțurile cu tatăl lor.

Prețutând, orașele și satele erau coposite de armata împărătească. Din vile mari ale caselor bocești și din grădini se ridicau cântece felurite. Ușor salbatero și sgomotoase, alte moi, cântărești și ciudate.

Ajunseră așa într'un oraș mai mare decât celelalte întâlnite până atunci, Buzău.

Polcul rusesc se opri, pentru odih-

nă. După ce au trecut de bariera Filaretului și s'au apropiat de apa Dâmboviței, Anton cel dintâi, zări pe podul Tăbăcarilor o lume numeroasă care se îngheșuia și gălăgea cu întreruperi. Tomaida cuprinsă de frică vru să ocolească podul și într'o părere au fost și frații mai vârstnici, Andrei și Vlad. Băiatul cel mic se smulse însă din mâna mamei și alergă la pod, unde strecurându-se, își făcu loc aproape de tot de adecliul care vorbea mulțimii. Lângă el, într'o căruță se aflau doi bărbați goi, legați de mâini și de picioare. Plângeau ca niște copii aruncând priviri rugătoare oamenilor adunați acolo. Anton băgă de seamă că amândoi aveau, atârinate de gât, câte două ocale de tinichea, ce se bălăbăneau și sunau spart ca talăngile boilor.

Un bătaș se urcă în căruță și înmuind un sfârce de frînghie într'o căldare cu apă începu să plesneasă spinările grase ale negustorilor osândiți. Pielca sângera și bătașul puneia sare.

Cățiva negustori bătrâni, cu bărbile pieptănate și basmale curate în mâni, veniseră să ceară stăpânirii iertare pentru negustorii prinși cu ocaua mică. Rușul făcu semn bătașului să înceteze.

Geamătul chinuitor nu se mai auzea, ci legați pe leagănul căruții, păreau mai mult adormiți sau morți. Departe se auzeau țipetele câtorva femei, nevestele și fiicele negustorilor. Doi creștini din mulțime se urcară în căruță, deslegară pe osândiți și-i dădură în primire slugilor cari se iviseră cu cearcefuri și blăni calde.

Sosise celălalt convoi. Din gălăgia neînțeleasă se desprinsc, repetat și cu ură:

— Curva... curva...

Doi soldați duceau la braț o femeie aproape leșinată, înzorzonată cu mărgean și cu urmuz. Adecliul spuse ceva în rusese și acelaș om care până atunci bătuse pe negustorii înșelători la cântar, apără cu o sabie lucioasă cu care tăie tot părul femeii dintr'odată.

— He! un bărbier, degrabă, să tundem păcătoasa.

Bărbierul, apără repede, din mulțime.

Gloata lua parte la această serbare a pedepselor, cu voioșie. Femeile, parte radeau, parte leșinau încet, privind. Lângă căruță un om în capul gol, striga ceva tare și furios nefericitei. Era bărbatul reclamant și asta îi dădea drept să injure femeia care primise în patul ei oameni străini.

Bărbierul isprăvi tunsoarea, cu aerul politicoș foarte obișnuit bărbierilor de totdeauna. Femeia căpătase un cap străin, ce nu avea asemănare cu cel dinainte. Părea a fi un soldat tânăr investmântat mucereste, în glumă și nu mai țipa, mulțumindu-se să suspine încet. Bărbatul strânse cu îngrijire părul tăiat și, la semnul lui, toți se dădură la o parte.

Omul își luă femeia de mână și cu părul în cealaltă, porni spre casă, căci avea treabă și era târziu.

Anton se simți apucat de umeri. Era Vlad care privea alături de el, celelalte întâmplări. Frații porniră și când ajunseră pe maidanul unde odihnea polcul rusesc, povestiră mamei lor ce văzuseră.

Anton se miră mult, că un lucru mare ca dreptatea, se poate face numai de-un bătaș și un bărbier.

Unii își făceau și singuri, dreptate, fără să mai meargă la vre-o judecată.

Anton întâlni pe-un pod alt alaiu, nit din urmă de-o droaie de argați, copii, și câini.

Anton ceru lămuriri:

— Ce e cu asta, săracul?

O calfă răspunse obraznic:

— La prins Kir Stoica, așteptând pe duca Ana. Venea în fiecare după masă și-acu l'a prins în culne ascuns în dulap.

Anton, la doisprezece ani, găsea pedeapsa foarte bună:

— Fieciue ce face, pentru el este!

Mai târziu, el trebuia să se fi bucurat că pedeapsa cu mănjitul, bătaia și goana pe străzi nu mai era, pentru că altfel ar fi avut mult de îndurat de pe urma ei.

După două zile polcul rusesc își ridică din maidan corturile și porni.

IX

Convoitul se mișca greu. Hanurile, în drum, erau jefuite de soldați, iar nevestele și fetele împărțite în chin și scârbă între polcovnici și vistavoi. Părintii aveau priviri amare de rusine și dojană pentru fetele lor muncite noaptea și proștii nu mai terminau cu rugăciunile slujite prin case ca să alunge blestemul muscălesc și să vindece molimile cari bântuiau printre îndureratele fecioare.

Trei ofițeri călări întâmpinară convoiul și după ce schimbăru câteva cuvinte cu gărzile, dispărură în praful drumului. Erau trimiși să ducă ștăfetele trupelor dela Dunăre. Armata lui Alexandru fusese zdrobită la Friedland și împăratul Francezilor d'otase un tratat rușinos la Tilsit. Pe de altă parte turcii înaintaseră până în Valachia și prăpădeau ținuturile. Convoitul schimbă drumul, urmând mai cu osebire calea munților. După trei zile demers, în noaptea ce se lăsase înourată, Anton care nu mai dormea, își trezi mama și frații:

— Arde țara...

Soldații, bătrânii, femeile și copiii s'au ridicat deodată, pământii și strâmbi și au pornit mai departe pe lângă căruțe. Căii adormeau din picioare și cădeau. Biciul și roțile îi sângerau, dar nimeni nu mai vedea decât flacăra grozavă care înroșea zarea.

În aceeaș noapte lăsară în urmă Buzăul incendiat și Râmnicul, unde focul se întinsese la grânării. Pe câmp ei se întâlneau cu turme înebunite de spaimă. Erau oi, cai, boi, bivoli urâți, porci și pasări de curte, într'o fugă sălbatecă, doborând copiii și femeile pornite din oraș cu legături albe și bocete. Se făcuse ziuă și convoiul se împleticea într'un somn pe care-l toropea soarele. Lăsară în urmă Focșanii în flăcări. Orașul ardea în plină zi, într'o lumină murdară, galbenă și neagră, sub focul strălucit al soarelui. Vântul aducea de departe dogor și mirosuri.

Făcură popas abia la Bârlad și după opt zile ajunseră la Chișinău.

(continuă în n-rul viitor).

critica literara

M. SEVASTOS:
Rime sprintene 1)

Autorul volumului de care ne ocupăm e un hoț și jumătate. Se îndeletnicește acum cu ocupația profund gravă de a-și mușca mustața și de a ciupi din când în când câte-un poet, căruiu îi ia câte-o strofă, i-o transcrie falsificată și pe urmă râde să se prăpădească. Evident că modul de a se amuza dărbieresc al acestui tânăr, n'ar avea nici o importanță, dacă mica lui manie nu s'ar exercita în paginile unei reviste, al cărui tiraj important cândva e în sistematică scădere. Celitorii au totdeauna scriitorii pe care îi merită și treaba celor care digeră poza tânărului Sevastos, dacă le place să li-se facă intenționat citate greșite. Noi însă nu putem să nu punem lucrurile la punct când vedem că acest tânăr, declară cu pricepere, proastă o poezie de d. Șiclovanu, pe care nu numai că n'a înțeles-o, ci o transcrie și greșit. E adevărat că poezia d-lui Șiclovanu e de o concentrare, care în comparație de pildă cu versurile cu repetiție mistico-mecanică ale Gândirei, poate zăpăci chiar criticii mai serioși, nu numai băieții de redacție care se amuză în orele libere de contact cititorilor lor, ca d. Sevastos.

Tocmai se discuta în redacție despre nevinovatele apucături ale acestui tânăr când unul dintre colegi, anunță în vesiela generală, că știe sigur că d. Sevastos fericitul autor al unui volum de versuri. Cu destulă pierdere de timp am descoperit volumul încredințat, într'un pod de casă, al unui abonat al Vieții Românești. Pierdere de timp mărturisim în deajuns răsplătită prin excelența dispoziție provocată de „Rimele sprintene” ale d-lui Sevastos. Evident că n'am intenționat nici un moment să facem o cronică serioasă. O cronică serioasă despre poezia, d-lui Sevastos ne-ar compromite iremediabil. Dar pentru că prea ciupește toată ziua pe poeți merită să-i denunțăm gesturile și preocupările-i grave.

Deci să vedem care sunt necazurile și ofurile tânărului Sevastos pe care îl și vedem cu mustața răsucită „neagră ca peana corbului”, compunând cu teama

„Compun și versuri de amor
Dar nu le împrăștia tuturor”

(pag. 5)

Nu-i vorba că atât ar mai trebui: să stea la colțul străzii și să le „împrăștie tuturor” ca pe afișe anunțând luptele dela circ.

Nu le împrăștie tuturor, dar înduioșat de propria și magnifica ispravă, le păstrează poetice ca domnișoara dela Buzău.

Acele versuri dorm în scriin
Presate printre flori de crin.

(pag. 4).

Dar tânărul Sevastos mai face și alte isprăvi. E drept că are și un director de revistă, cu gusturi foarte ciudate și pretenții exagerate oarecum:

1) Editura Viața Românească 1920.

Directore, prin cartea ta îmi ceri
Pe Dumnezeu să-l prin de piept în ceru 1)

E foarte adevărat că poetul nostru
răspunde categoric:

Ți-am dăruit amice gândul tot
Dar să-l injur pe Dumnezeu nu pot.
(pag. 12)

Sigur asta nu poate... orice... dar asta
nu. Își dă, dacă vrei și parola de onoare
că nu poate.

Nu, hotărît, sunt anumite lucruri
care nu l se pot pretinde sensibilului
nostru poet. E adevărat că a și suferit
mult în viață. Iată de pildă o poezie
de patru versuri numai, patru, dar cât
de profunde și înduioșătoare:

DIN CARNETUL UNUI CORECTOR

Când urmărești, doctor simpatie
Pe carte, șiruri vii de gânduri
Nu simți că serpuind sălăbatic (?)
Un suflet plânge printre rânduri?
(pag. 14)

Și ca un ecou de frate, celitorul d-lui
Sevastos îi răspunde: „Ba simt”. E toată
tragedia corectorului în această strofă.

Ca toți tineri în care fierbe seva e a-
mator și de o mulțime de lucruri, pe
care le descrie personal și cu sinceritate.

Artista sânul și-l desface (?)
(pag. 16)

Nu-i produc desgust nici cacofoniile:

Trec ochii ca cerul fără pată
(pag. 17)

„Ca cerul fără pată”... sigur, întocmai
Mai tare ni se pare tânărul nostru
poet însă în descrieri. Aci e curat im-
batabil căci are un spirit de observație...

E cald... Deschis țin vrăbăle ciocul.
(pag. 20)

E cald firește, dar ce credeți că ar
vrea să facă poetul în căldură?

„Și-ași vrea să-i strig lui Febus Apollo
Epre carul lui solar: „Ei încotro?”

E adevărat că e o poezie pe care tânărul
nostru o crede cu deosebire poeti-
că. Pagina pe care e tipărită (pag. 22)
are sus doi trandafiri și jos o pășărică.
Zău, dacă nu e așa...

1) Volumul se numește „Rime sprintene”.
Așa rime sprintene înțelegem și noi...

Și iată niște versuri care aminte
moasele invocați a cismarului
Mibăulescu:

Dacă vreiți ghețe cu fason,
Și pantofi de bon ton
Cumpărați numai de la Gaston.
(Calea Victoriei 24)

Căci iată cu ce har inspirat că
nărul nostru, răsucindu-și mustă
„jartierele”:

Jartiere de mătasă
Roze pale și bleu pal (subliniat în
Intr'al vostru fin oval
Prindeți lăria frumcasă,
(pag. 24)

Sigur: oval fin și linie... frumoasă
Dună ce ne srune în treacăt că
multă învățătură” lucru de care
noi fie zis nimeni nu l-a acuzat,
evidența se impune, mai face încă
discreție merită să ne lămurească
rul creației sale poetice

Dar numai câte-odată mă ispitește
Când simt lăpt de pieptu-mi un cap

„Cap cu părul blond” parcă pen
proletar chiar și tot e preț agr

Dar ar fi să prelungim la nesfârș
ste citate. Ar trebui scoasă la
întreaga carte. Mai alegem de ici
câteva mostre despre profunzimea
darul poetic al tânărului Sevastos

Revăd capitala cu giasuri ciudate (?)
In gând amintirile stinse, adorm.

Amintirile care se sting „in gâ
după ce s'au stins „adorm”.

Simt doar pulsul vieții cum ritmic
In pieptul cetății de monstru enorm

N'am pus semoul întrebării
grozavul „trouvaille”: „monstru
cât ca să întrebăm pe tânărul S
care abia poate silabisii poeziile
ce-a vrut să spună: Cetatea e de
stru enorm, sau pieptul e de mon
norm? Și cam cum vine „pieptul
ții de monstru (enorm)?

Dar să trecem mai departe, fără
teptăm lămuririle care vor fi des
nice. Să continuăm, citind aceea
tă: „Monstrul”.

„Un plâns de durere din v's mă de
„Opreste, străine — de ce nu m'as
E glasul în care cei palizi și mulți
Își plâng și nădejdea și soarta nedre

Scuturați-vă puțin de emoția
vă copleșește revolta generoasă
rului Sevastos și remarcăți cât d
mos spune că „plânsul de durere
sul în care cei palizi își plâng și
dea etc.

„Cap cu părul blond”, „amintiri
se care adorm”. „In pieptul cel
monstru enorm”. „un plâns care
Și să nu vă mirați când Sevastos
lecții de scris, când ar trebui le
urechi și pus să citească „beția de
te” a lui Maioreșcu.

Dar să continuăm, din aceeași
In volbură asta nimic nu'nteleg.

in strainatate

CRONICARUL MARCEL PROUST

Când conducătorului „Universului literar” — hotărât să-l prezinte pe Marcel Proust cetitorilor — i-am propus să însoțesc aceste scurte însemnări de informație critică cu un fragment din opera acestuia întâi și mare romancier modern, mărturisesc, alegerea mi-a fost grea și teama deosebită. Lectură dificilă, Proust este un nume vag știut, care descurajează dela cele dintâi pagini și nu se lasă cucerit decât cu jertfă de timp și atenție. Se înțelege lesne de o linie, ca întâia (dacă memoria nu ne înșală) traducere românească a sa, să fie în mâinile celor cincisprezece mii de cititori ai acestei reviste ca un îndemn pentru o carte și o desmintire a unei prejudecăți. Voiam să înfățișăm în trei pagini un Proust sintetic indicat cu cele mai personale trăsături ale scrisului și colorat de marelui său dar de creator de oameni și povești.

Am nemodestia, de a crede că am avut mână bună și că alegerea noastră este fericită. Publicând un fragment mult prea scurt pentru imensul roman „Căutării timpului pierdut”, nici n'am reușit să-l facem înțeles pe Marcel Proust în diversitatea geniului său și nici n'am fi dat cetitorului așa cum voiam pentru a-l câștiga, o bucată înșelătoare. Dimpotrivă cele două cronici publicate în numărul de față închid în înfățișare perfectă de gen, absolut toate calitățile scrisului proustian și îi rezumă parcă romanțierului cariera. Desigur nedesluite încă dar bogate și certe sunt în acele pagini de cronică mondenă, prevestirile romanului ce avea să apară mai târziu și semnele îndemnatului său. Scrise în tinerețe (1900—1902) ele înfățișează prima treaptă a unei conștiințe artistice și sunt pentru bogata literatură critică, publicată despre Proust, de o neînchipuită valoare. Cine este obișnuit cu fraza complicată și grea de povestire a lui Balzac, cu înalta sa mișcare de baladă și amănunțita cu digresiunile nesfârșite ale unui povestitor, care fără să-și piardă șirul, este ispitit de accidente va fi surprins

de începutul primei cronici. Nu este în acea nesfârșită frază de genială bogăție același condei, care a scris tragediile vărului Pons? Ai o clipă de spaimă. La depărtare de ani să fi înviat spiritul lui Balzac, pentru ca să cărmuească el mâna unui străin, la fel ca pe a lui altădată? Este în acea pasișă o uimitoare identitate cu originalul. Remarcăm lucrul, fiindcă dovedește intima cunoaștere a limbii franceze, de săvârșita înțelegere a spiritului ei, pe care Proust le-a posedat amănunțit și talmudic. Nu este în pasișă lui nota ușoară a caricaturizării, îndemnarea agreabilă de a prinde dintr'un scriitor o trăsătură, cu ajutorul căreia, exagerându-o, să-l recreezi glumeț. Ci cu adevărat o copie autentică a unui aceluiaș scris, o egală valorificare a unui aceluiaș talent. Și că această virtute de mimetism scriitoricesc nu este decât o admirabilă cunoaștere a limbii, o dovedește faptul că — deși voit identificat cu scrisul a zece mari creatori de frază personală — Proust stie să scrie cu o peniță proprie și perfect diferențiată.

Trecerea se observă evident în paginile scrise pentru salonul pictoriței Madeleine Lemaire. Dela Balzac la Proust este o schimbare ca dela un univers la alt univers. S'a spus că sunt scriitori, care nu au talent decât dela o sută de pagini mai departe. Balzac este unul. Proust săvârșește această rară minune de a scrie cu geniu o pagină și o mie de pagini. Unui romancier — fiindcă romanul se chiamă ansamblu și poate depăși amănunțul — nu îi este indispensabil stilul. Poate că dimpotrivă îi este o piedică. Dar Proust o convertește în mare și înaltă calitate. Fraza aceasta greoaie, complicată ca un ținut muntos, are frumuseți de amănunț și cochetării de adjectiv. La ce slujește un edelweiss într'un munte? Există acolo ca o generozitate tălmăcită. Târziu trecătorul, care își va fi uimit ochii cu proporțiile de imensitate ale pietrei, va găsi floarea asta albă sau nu o va găsi. Dar nu înduioșează viața ei ca o mică

grație a râpelor și a urlașului? O imagine sau un adjectiv se pierd în ansamblul enorm al operii lui Proust, dar existența lor are un sens și o valoare. Scriitorul acestor rânduri n'a cunoscut mai mare emoție de cititor, de cât atunci, când obligat să traducă din Proust se oprea în intima taină a frazei, cântărind-o și înțelegând-o în farmecul ei, insuficient iubit la întâia cefire. Cu acest autentic dar al cuvântului, cineva ar putea să scrie poezie. S'a întâmplat însă ca de astă dată poetul să fi fost depășit de povestitor. Cuvântul e dacă nu impropriu, sărac. Fiindcă nu vorbim despre cineva, care a povestit o existență, ci a creat viața. Lucrul se vede chiar din puținele pagini publicate de noi în traducere. O cronică mondenă în care trăesc așa de veridici și apropiați cell puțin cinci figuri, este un mic roman. Brodăți o intrigă în jurul căreia personajele acesteia vii să se grupeze și iată o carte coerentă. Fiindcă într'adevăr oamenii cronicii trăesc, se înaltă peste pagini cu o siguranță entică, pășesc realizată cu desăvârșire. Nu aveți senzația, pe care salonul glorios, snob, aristocrat și decorativ v'ar da-o, dacă într'adevăr din întâmplare i-ați deschide usa? Cronicarul a creat decorul cu o precizie dramatică, cu o amănunțime și grije de registru, desemnându-l cu linii dese și culori. V'ași cere să uitați o clipă valoarea de artă a tabloului pentru ca să-i admirați valoarea de document psihologic și social dar știți bine că o astfel de uitare nu este posibilă. Este o precizie de cronicar adevărat acolo, dar este în același timp și mai cu seamă este o mână de romancier. Recititi — și nu o veți face niciodată suficient de mult — pasajul intrării lui Jean Bérard în salonul Doamnei Lemaire și subliniați acest tablou, ce respiră viață și autenticitate, cochetării și farmec. Ar trebui citat în franceză pentru ca această clipă de amănunțită evocare să nu-și piardă nimic din grația ei și să fie așa cum este: ridicolă, snobă și mai ales, genială.

Croniclele dăruindu-ne un Proust tânăr și stângaci încă, dar mai ales un Proust limitat în câteva pagini, ne-au făcut marele serviciu de a ne da puțința să-l citim cu atenția, pe care în cele mai mult de o mie de pagini ale „Căutării timpului pierdut” nu putem s'o avem. S'ar conveni cu acest prilej să vorbim despre atâtea alte daruri ale întregii opere, găsite și în cronici. Încercarea ar fi de astădată mai ușoară. Deaceia o evităm, convinși că până cineva nu-i va fi jertfit lui Proust toată munca, pe care o cere, nu-l va fi meritat. De altfel — repetăm — chestiunea nu ne interesează acum.

Am găsit un mare cronicar modern. Paginile de astăzi, atât de puține câte sunt și cu atâtea păcate câte inevitabil traducerea o are, sunt dovezi sigure. Cronicarul Proust este pe linia marilor povestitori francezi. Descinde din Joinville.

CAMIL PETRESCU

MIHAIL SEBASTIAN

Dar cetitorii? Ei ce înțeleg?

E noapte pe creer și'n inimă moarte.

(pag. 30)

Ei vezi scumbe tinere noi decând și-o panem: „E noapte pe creer”. Nu vrei să înțelegi. Ti-am repetat-o de atâtea ori: „E noapte pe creer”. Firește cum să mai pricepi ceva?... Cum ai să mai înțelegi versurile pe cari le citezi greșit: „E noapte pe creer”....

E de prisos să mai contemplăm tragica revoltă a generosului poet. Să-l prezentăm mai bine în altă ipostasă. În aceeași te compunător de versuri spirituale. Deci dacă vă închipuiți că nu se crede în spiritual vă înșelați amarnic. Iată acum în ce fel discută, gătit și șmecher cu o doamnă:

Discut C'O doamnă elegantă
De ce-am intrat în acțiune
Luptând alături de Antantă
Și-acum poftim: defectiune.

Vorbim cu multă pasiune (!)
Și ochii ei de peruzele
Imbracă tonuri de cărbune
Când o combat în toate cele (? ! ?)

Textual: „Când o combat în toate cele”.

Înțelegeți acum de ce un astfel de scriitor admiră pe d-na Otilia Cazimir, de ce ne declară pe noi în afară de literatură, de ce nu pricepe versurile noastre.

E noapte pe creer, dragă tinere...

plastica

ARTA ROMÂNĂ

TAKE SOROCEANU

Când apare acest articol expoziția Artei Române este închisă. Nu putut rămâne publică decât două săptămâni.

Cartea Românească pretinde aproape 40 mii lei pentru închirierea sălii. În vreme ce Atheneul este adăpost doar al diletanților și al mediocrității. Totuși a fost suficient timp ca evenimentul reînființării A. R. să fie cunoscut. Nimeni însă nu s'a grăbit să-i salute cum se cuvine importanța.

Dojana o adresăm mai ales celor care fac caz de intelectualism și criticii conștiente care înregistrează la același diapazon expozițiile ca în reportajul faptelor diverse. Căci a fost la mijloc cheltuială de energii, sacrificii, și mai presus o contribuție de conștiință și inteligență plastică, o priveliște rară de unitate de spirit înteleștor al rosturilor adânci de artă. Activitatea acestei societăți își leagă numele de istorie. În fiecare an, prin ea, se va cunoaște tot ce a putut da mai de seamă sufletul viu românesc.

Să trecem la cercetarea operilor din primăvara de acum. Si să ni se dea voie a cere atenția noastră mai cu seamă asupra talentelor tinere neîncepuș de cunoscute, căci asupra celor formate definitiv s'a scris recent și întotdeauna.

Brăneș. E și el un altfel de necunoscut. Despre acest mare sculptor prețuit mai mult în străinătate, sunt necesare studii fără prilejuri imediate cari poate nu vor veni niciodată complete. Am putea cel puțin să-i închinăm omagii, citând din revistele franceze ori germane — el ne onorează țara până peste ocean unde „Peșărea măiastră” însuiră poezii. I s'au expus anul acesta din operele mai vechi tocmai pentru a se arăta cu timpul evoluția până la stadiul actual al concepțiilor lui. Dela capetele de coajă și până la „Lebăda” și „Cocoșul” e distanță amfiteatrală, dar cine a știut să stăpânească materia și s'o transfigureze ca'n acea minunată „Pulpă” poate astăzi să ajungă la abstractizarea naturii duse la nerecunoaștere și bizar și va rămâne serios și adânc meșter.

Biju, ani de zile sortit să muncească și să-și irosească munca speculând, e acum ajuns la o liniștire. E parcă în pragul unei vindecări, convalescent întremat, trist cu svăcniri biruitoare de viață. Are câteva peisaje și două interioare scrise plastic, delicate, ca dintr'un fior de eliberare al sufletului.

Catul Bogdan continuă preocupările de linie și culoare strânsă în virtute de compoziție, reușite bogat în lucrarea de anul trecut dela salonul oficial. Personagiile lui se realizează în volum și lumină dincolo de înfățișarea lor redusă și săracă. Astfel un model stând, o țigancă oarecare, pânza expusă la Cartea Românească, capătă inedit ieșit nu atât dintr'o voită imprimare de atitudine cât

mai ales din înfăptuirea mijloacelor ce-istau la îndemână.

Câteva din cele din urmă peisaje nespuse de armonioase prezintă Bunesen a cărui expoziție este deschisă la muzeul Sinu, ea să ne arate încăodată cât de rară e senzibilitatea acestui poet al farmecului orașenesc. Cu noi cuceriri sigure cumpănite el își fațetează individualitatea într'o stăruință de izolare — exemplu de muncă tenace și de răbdare — care îl duce la definitiv.

Schimbă în tonalitatea cromatică, apropiat pe alocuri de transparența acuarelei diluate **Henri Catargi** merge pe drumul de împliniri liniștite, sobre și clare — în care tăcerea-i poezie — și e astfel în adâncul lucrurilor și'n temeritatea lor de totdeauna. Fără sforțări și frământări simțirea naște senină și gravă — un cântec scara, plutind ca o binecuvântare peste întinderi, o clipă de reculegere într'o catedrală de voacuri.

Mereu în căutare **Demian** poposește felurit și totuși intențiile se întrevăd clar. Când desenatorul acesta valoros va ajunge să stăpânească culoarea ca și carbunele va uimi prin delicatețea și năvitatea unică care e a sufletului românesc, cum astăzi nimește prin acele așa de liber și direct exprimate îmbinări de alb și negru. E vis și'n vis o gând adânc, mai mult și mai uman decât o simplă ilustrare, de o savoare neobișnuită care îi mărginește originalitatea încălzită la umbra învătămintelor bizantine cu folos asimilate.

Ionescu Sin, lată un artist dintre cei tineri cari realizează pe fiecare an progrese mari. Își menține inspirația în oferirile îndelungi și variate ale spectacolului de nud. E un curaj care dacă pentru un moment — cum e și firesc — nu-l poate salva de greutățile unui astfel de motiv, îl va duce cu siguranță la izbândă.

Lucrarea cea mai bună expusă acum e un peisaj „Pont Neuf” unde calitatea superioară a griurilor a fost de toți recunoscută. Desigur că Ionescu-Sin poate să facă lucruri tot așa de reușite într'o natură moartă ori într'un simplu cap.

Totuși trebuie laudată ambiția lui tânără, una cu rostul lui de pictor, pentru ființa de credință pe care și-o va rotunji cu munca, când alții ocolese problemele mari abordate de el.

Pallady ea și **Iser** domină prin maturitatea la care au ajuns. Despre cel dintâi e greu să se poată scri în câteva rânduri. Vom cita din **Neculai Tonitza**: „Pallady este cea mai ascuțită sensibilitate românească”. „Florile” care nu și-au găsit cumpărători, care n'au oprit decât obișnuit ochii vizitatorilor înscamă o mare libertate în împăcarea meșteșugului cu impalpabilul naturii.

Măine, mai târziu, florile acestea ca și alte minuni ale meșterului se vor așeza în prețuire nebănuită, când înțelegerea

publicului va fi deschisă tot de tovarășii picturii lui cum **Luchian Andreescu,** astăzi **Petrașcu,** au fost puși. Despre **Iser** — câte sunt de mereu asupra unui artist mare — să aice de către cronicarul acestei pag.

Jalea aduce acel impresionant caș' pe care-l așteptăm ridicat la porțile dintru începutul interplăsat în spațiu larg, pentru a-și șura întreaga-i grandoare monum.

Alături de celelalte monumente ale va fi încă o bucurie de liniștită în de purtare pe umeri de muntea din vale, svârcolit, neputincios.

Alături de **Jalea** în sculptura de numai **Medrea** are, și o desvoltă înță, dragostea de cuprindere a modalarea aceia ce rămâne ca un

ea un eon plutind pe suprafețe de tră ori de bronz. Cântec tainic de

ceșit din căldura dăruitoare a art

Kessler muncește să învingă șile de exprimare, izbutind din ce

mai mult să se îmbogățească pic

Tinde spre priveliștele de sine stăt

numai prin conținutul lor pur p

Cu timpul desigur că dincolo de

și culoarea își va aprinde simțir

roadele lor vor fi atunci mai într

mai convingătoare născute din pl

necesară desăvârșitei creații.

Corneliu Mihailescu e o rară i

ție de crez de artă și de fanatis

tr'un mediu atât de puțin apropie

preocupările lui profund intelectual

cele două săptămâni cât a durat ex

R. operele lui au fost motiv de într

nu numai pentru publicul așa de p

pregătit spre abordarea unui nivel

tul aparte, dar așa zisa critică se

a trecut repede prin fața panoul

pentru că artistul scapă unei clas

de iubite în constatările acestei c

A! critica care obișnuște aprop

care lucrează cu ascendenți și cu l

le mioape și când cineva nu într

este neglijat ori apreciat de mânt

nesincer, ca kle o achitare plect

Vom spune cu controlată convinge

alături de **Sion,** **Corneliu Mihailescu**

prezentat cel mai organizat plastic

când calitate în pastă și'n comp

după cercetările lui numai.

Autorul „Bunei Vestiri” interpre

senzațiile primite, a căror amintire

ternică, în ce au ele mai vorbitor

diferențiat dându-le neașteptată

prin abstractizare.

Nu o carte și nu o lampă ține s

lizeze — o redare mai apropiată o

depărtată a naturii — ci senzul și

xitatea conținută prin însăși exis

oricărui lucru: volum și lumină în

țiu. Găsim astfel o sinteză a împo

căutată și'n aspecte mici și'n

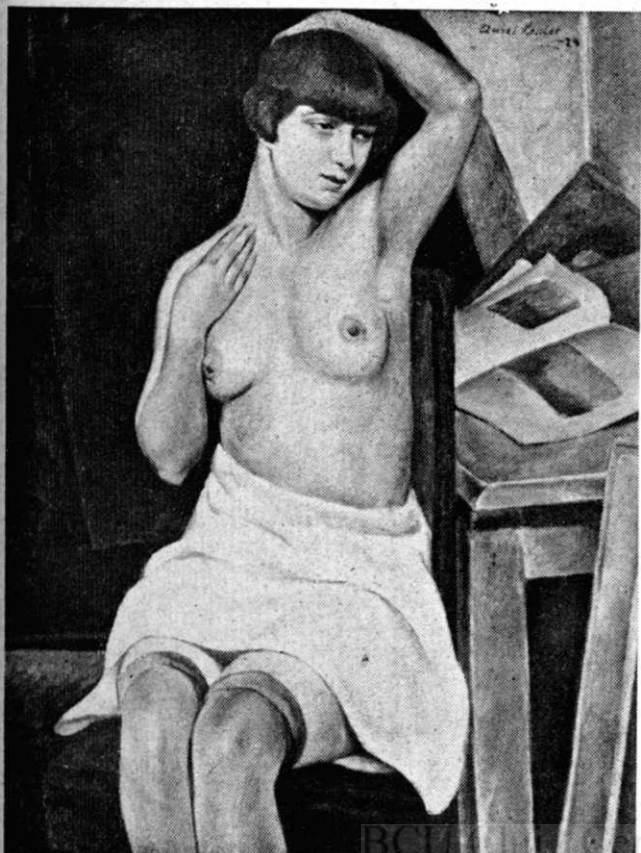
mari, rafinare care călăuzește în

necunoscut al lumii, sugerând vie

și dragoste pentru egal și obișn

numărul viitor restul expozanților.

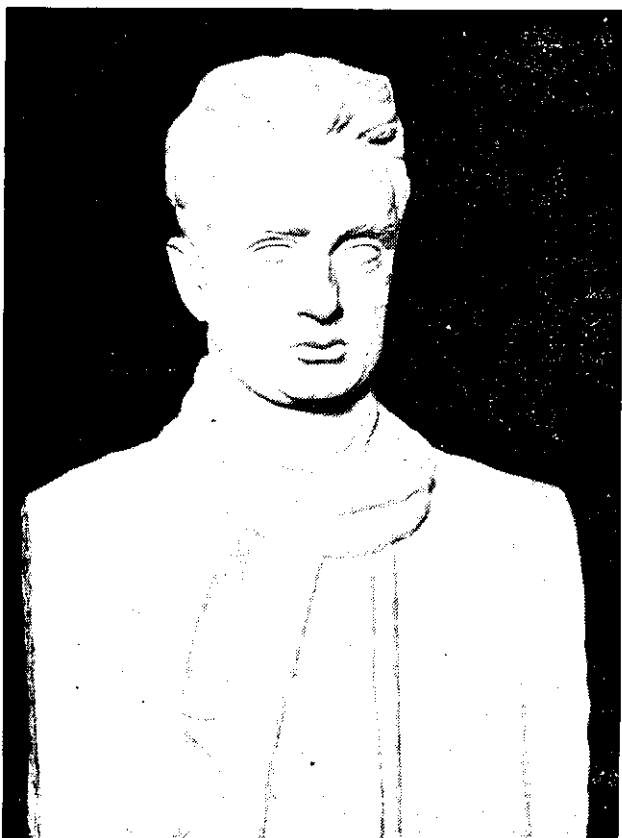
ARTA ROMÂNĂ

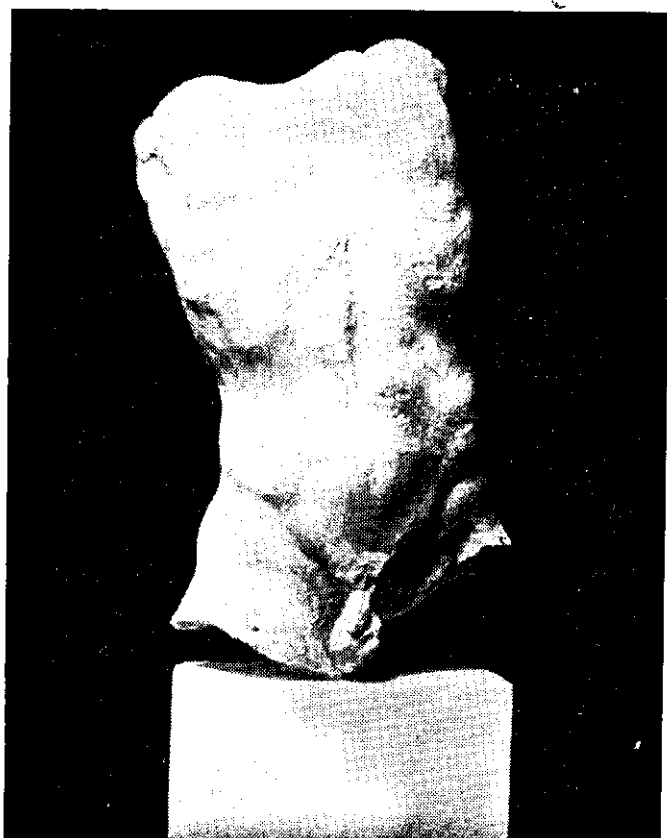
AUREL KESSLER : IN POZA

CORNELIU MICHAILESCU : COMPOZIȚIE
CU CALUGARIȚE

MIHAIL ONOFREI : BUSTUL PICTO-
RULUI T. S.

CORNEL MEDREA : FRAGMENT

Gazetaria

acșa și-acșa...

la o masă, între confracți

— Am publicat, spune unul dintre confracți mestecând, când eram în clasa treia „o poezie în proză”. Gliciei cum se cheamă!

— Toamna, răspunde scurt cineva.

— Exact. Am publicat-o în Universul Literar din 1920.

— E drăguț din partea d-tale că precizezi anul, se aude o punere la punct. E nevoie să adăugăm că era glasul conducătorului revistei?

— Mă ure într'o zi la redacție, povestește altcineva. Ion Vinca se chinuște să scrie un manifest de un ceas. Frământat și obosit, el care de obicei scrie foarte ușor. Ce-i amice?

— Nu știu cum să încep manifestul.

— Cum? Cetățeni!

— Uite domle, adevărat.

În cinci minute paginile erau înegrite.

Sunt, Domnule. (ați observat că nici la chef măcar, unde omul are cel mai acut sentiment de sociabilitate, acest vocativ nu se întrebuițează la plural?) sunt oameni, care visându-și traduse în franțuzește operele, se mulțumesc deocamdată cu traducerea numelui.

Iată de pildă amicul meu C. Râuleț își spune dincolo de graniță Rivière. Și vă asigur că memoria primului Rivière nu este deloc, dar absolut de loc insultată.

— Evident, Există apropieri, care distanțează, reflectează interior concentrat și tulbure cineva.

T A B L O U ! ..

Când unchiul Podger și-a pus în cap să facă ceva, toată casa e întoarsă pe dos.

S'a adus un tablou înrămat. Tabloul e colorat, în sala de mâncare. Doamna Podger arată locul unde i-ar plăcea să fie agățat tabloul.

— Oh! te rog, răspunde unchiul Podger, nu te amesteca. Mă oblig singur să bat tabloul în perete...

Și unchiul Podger începe prin a-și scoate haina. Apoi trimite bona să-i cumpere cârlige; și puțin în urmă fiul său aleargă după bonă ca să-i aducă aminte mărimea cârligelor. Și atunci adevărata muncă începe.

— Willy, dute de-mi caută un ciocan... Tom, adu-mi un metru... Mă-ar trebui și o scară, cum și scaunul din bucătărie... Tu Jim, ai să te repezi până la dl. Goggles și ai să-i spui:

— Domnule, tata vă dorește ziua bună și nădăjduște că vă simțiți mai bine... Apropos, n'ați putea să-i imprmutați nițel de apă?

— Tu, Mary rămâi, căci voiți avea nevoie de cineva, care să-mi fie lampa... Acum, când s'o reîntoarce bona, va trebui să meargă să cumpere sfoară... Tom! Unde-i Tom?... Vino'ncoa, micule... Tu înui vei ține tabloul.

Unchiul ridică tabloul, dar, pe loc, îl scapă și gravura iese din cadru. Unchiul se taie cu sticla. Se duce în salon pentru a-și găsi batista. N'o găsește, fiindcă batista i-a rămas în buzunarul hainei și fiindcă ea e în căutare. Unchiul umblă de colo-colo, plictisește pe unii, împiedică pe alții și așezându-se, geme:

— Nimeni nu știe unde e haina mea! N'am văzut în viața mea așa niște zăpăciți... sunteți șase și nu sunteți în stare să... La dracu! dar... se ridică. Se așează pe haina sa.

— Uite! Tot eu am găsit-o... Totdeauna sunt eu acela, care găsește lucrurile aci.

După o jumătate oră, în care timp i s'a bandajat arătătorul, s'a adus ciocanul, scara, scaunul și lampa, toată familia se adună în jurul lui, împreună cu bona și bătrâna femeie de serviciu.

Aceștia în scara, acela îl ajută să se urce; unul îi dă cârligele; celălalt îi dă ciocanul. Cârligele cad. Trebuie căutate pe podea, în genunchi și cu lumânarea

— Iată-le!

— Acum unde-i ciocanul? E nemai auzit! Sunteți șapte în jurul meu și ați pierdut ciocanul!

Ciocanul e regăsit: Dar unchiul a pierdut semnul cârligului, indicat cu creionul pe zid. E ajutat să-l găsească.

Părerile sunt diferite: atunci unchiul înșfăcă metrul și reîncepe complicata măsurătoare: 54 cm. și jumătate dela tavan și 1 m. și 10 dela colț, lăsând apoi 7 centimetri pentru... Calculează. Greșește

la socoteală. Cei din jur încearcă să jute, dar îl încercă în calcule.

Unchiul ia o mare hotărâre: se apucă spre stânga cu o sfornică. Măsură astfel lucrurile se simplifică. Se apucă până la ultima extremă: corpul său un unghiu de 45 grade cu scara...

Încă 3 centimetri și atinge colțul brațului... Dar 3 centimetri ajung pe a-i strica echilibrul și unchiul se preapă pe claviatura pianului, provocând un zord straniu...!

Mătușa Maria protestează. Nu va tolera nici odată, ca să audă astfel de injurii copiilor ei.

Însfârșit unchiul s'a urcat din nou scara. El ține cârligul în mâna stângă și ciocanul în dreapta.

La prima lovitură a dreptei, el strigă degetul cel mare al mâinii stângi, înjură din nou și lasă ciocanul să cadă pe ciorul unuia dintre spectatori.

Mătușa Maria își permite o remarcă ironică.

— Când veți mai bate un tablou în perete să mă preveniți. Voiu avea timp să merg s'o văd pe mama la țară și să mă întorc înainte de veți isprăvi!

— Oh! voi femeile, faceți gălăgie pentru o nimica toată! replică unchiul, răsat.

A doua lovitură de ciocan. De dată a cârligul e infundat în ghips până la păt! Pentru a-l scoate, trebuie scobit dul împrejuri.

Apoi trebuiesc făcute alte măsurări pentru a găsi un loc, puțin mai sus și în dreapta.

În acest scop, copiii pornesc în căutarea metrului, a creionului și a sforii. Pe orele unsprezece din scara tabloul e sfârșit fixat de zid.

Nu s'ar putea spune că e perfect perpendicular pe verticală și nici nu e deloc fixat. Dar cu atât mai rău... Pe o înținare de 50 cm. împrejurul cârligului zidul pare zgâriat și ciuruit cu greble.

Membrii familiei au un aer trist și obosit. Exceptând pe unchiul Podger.

— Iată! spuse el cu o vizibilă mândrie sărind jos de pe scară... Și când te gândești că sunt oameni, cari ar fi chei să facă un tapiser pentru așa un fleac!...

(Jérôme K. Jérôme. Trois hommes et un bateau).

literara

o seama de cuvinte

La reprezentajia unei piese de Emil Augier, Alexandru Dumas fiul, care era așezat aproape de autor, îi spuse, arătându-i un spectator adormit :

— Iată ce efect produc operele voastre,

Puțin timp apoi se juca o piesă de Dumas fiul. Emil Augier, căutând bine, sfârși prin a descoperi în fotolii un spectator adormit. Il arătă lui Dumas și îi spuse :

— Iată, scumpe amice, efectul pe care îl produce opera voastră.

Alexandru Dumas privi și răspunse :

— Ah! da, îl recunosc : este același spectator din cealaltă seară ; nu s'a deșteptat încă.

D. Bunau-Varilla, directorul jurnalului *Le Matin*, nu poate să sufere muștele. Astfel, în fiecare an el conduce în jurnalul său o campanie, spre a decide pe cetățitorii să le distrugă. Intr'o zi el lua masa cu d. H. de Jouvenel.

— Ah! sapristi, strigă acesta... am înghițit o muscă !

— Cu atât mai bine ! răspunse Bunau-Varilla, sunt așa de fericit de câte ori se întâmplă vre-o nenorocire acestor murdare animale.

Madeleine Brohan, cu câteva luni înainte de moartea sa, nu-și părăsea deloc micul apartament din strada Rivoli, și nu primea decât pe puțini săi intimi. Intr'o zi, colonelul Tyl, unul din bunii ei amici, veni să o vadă și i se înfățișă gâfâind, din cauza celor patru etaje, ce a urcat.

— Stai destul de sus, patru etaje, spuse el.

— Ce vrei, prietene, făcu Madeleine Brohan, cu fermectăorul ei surâs, acesta este ultimul mijloc ce mi-a mai rămas, pentru a face să bată inimile bărbaților.

Dintr'un jurnal francez monden, la rubrica „Nașteri” :

Doamna marchiză de V... a născut un frumos băiat care a primit pronumele de Louis-Claude-Donatien. Marchizul de V... care reprezintă într'un mod atât de strălucit interesele franceze în extremul-orient de doui ani, a fost prevenit printr'o depeșă.

bazar

CARE ESTE ORIGINA TELESCOPULUI?

Această invenție atât de importantă a fost descoperită în 1590, de către copiii unui stielar numit Zacharia Jansen din Middleburg. Jucându-se în prăvălia tatălui lor cu două pahare, unul convex și altul concav, prin hazard distanța din ele fiind cea convenabilă, ei văzură cum cocoșul la care se uitau, se aprpia mărindu-se. Apoi împărtășiră surpriza tatălui lor, care pentru a face mai comodă experiența, dispoză aceste pahare într'un mod stabil pe o planșetă. Descoperirea nu întârzie de a se răspândi în lumea savanților. Galileu, care se afla pe atunci la Veneția, îi arătă cel mai viu interes. El se puse să examineze, prin teoria refracțiunei, care era combinația acestor sticle, ce produceau o asemenea minune, și nu întârzie să o descopere. El puse la extremitățile unei țevi două sticle, una convexă și alta concavă, cari măriau de treizeci de ori. Cu acest instrument Galileu a început seria descoperirilor sale astronomice, distingând, apoi, planeta Jupiter, petele soarelui etc.

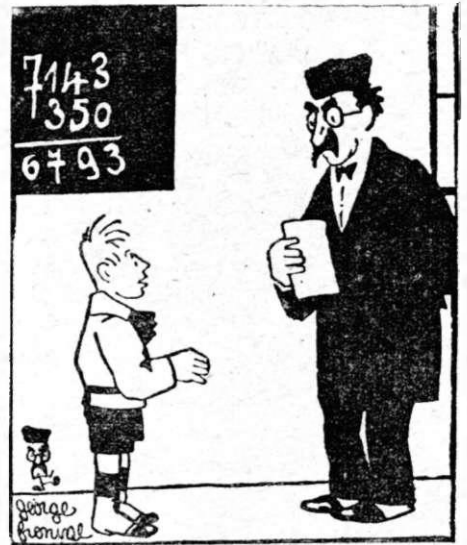
FOTOLIUL REGELUI CAROL I

Fotoliul istoric, care a servit lui Carol I, regele Angliei, în procesul său, se găsește de ani la spitalul din Moreton-in-the-Marsh, Cloucestershirc. Directorii acestui spital au decis să pună în vânzare această prețioasă relievă pentru suma de 550 de lire. Muzeul Victoria și Albert a oferit suma de 450 de lire la care comisia colecțiilor de artă națională a mai adăugat încă o sută de lire. Acest fotoliu fuscse donat spitalului de către un membru al familiei Sand-Cox, descendent al episcopului Juxon, care fiind capelan al regelui Carol I, îl condusesse la eșafod. Când sentința fusese pronunțată, regele făcu acest fotoliu cadou episcopului. Acesta, după execuția regelui, se retrase la proprietatea sa din Little Compton, la câțiva kilometri de Moreton-in-the-Marsh.

Probele autenticității fotoliului sunt furnizate de către Allan-Fea în cartea sa : *Memoriile regelui martir*. Această piesă istorică este o frumoasă operă a începutului secolului XVII ; are forma unui X și este garnisită cu catifea, ce datează din această epocă.

caricatura zilei

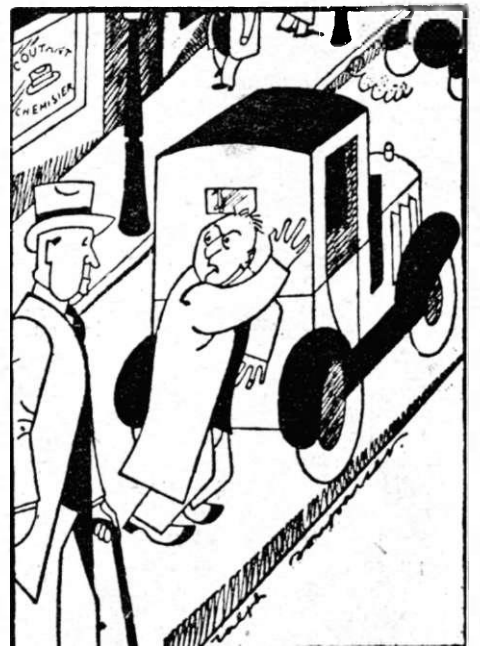
LINGUSTICA

— Ce este când vorbește o persoană singură ? — Un monolog ! — Și când sunt mai multe persoane, patru spre exemplu ?

— Un catalog, dom'le !

RESPECTUL LEGILOR

— Ai să împingi așa mașina până acasă ?

— Da... că mi-am adus aminte că n'am permisul de conducere la mine !...

Carti redate în extrase

CURTEA CU LILIA C SI ATELIERUL ROZELOR (SALONUL D-nei MADELEINE LEMAIRE)

Marcel Proust

MARCEL PROUST în 1921

Balzac dacă ar fi trăit în zilele noastre ar fi putut să înceapă o năvălă astfel :

„Persoanele, care, pentru ca să meargă din *avenue de Messine* înspre *rue de Courcelles* sau *bulevardul Haussmann*, o iau pe strada numită *Monceau*, după numele unuia din acei mari seniori ai vechiului regim, ale cărui parcuri particulare au devenit grădini publice și pe care timpurile moderne s'ar cuveni să i le învidieze, dacă obișnuința de a defăima trecutul, fără a fi încercat a-l înțelege, nu ar fi o manie de nevindecat a așa numitelor spirite alese de astăzi, persoanele, zic, care o apucă pe strada *Monceau* în punctul unde se întretaie cu *avenue de Messine*, pentru a se îndrepta către *avenue Friedland*, nu pot să nu fie surprinse de una din acele particularități arhaice, de una din acele supraviețuri — pentru a vorbi în limba fiziologuștilor, — care fac bucurie artiștilor și deznădejdea inginerilor.

Intr'adevăr în locul unde strada *Monceau* se apropie de strada *Courcelles*, ochiul este agreabil mângălat și circulația destul de îngreunată, de un fel de mică vilă, cu dimensiuni puțin ridicate, care — în ciuda tuturor regulilor urbane — înaintea cu un picior și jumătate pe trotuarul străzii, pe care deabia îl face suficient de larg pentru a se păzi de trăsurile foarte numeroase din acel loc și cu un fel de cochetă obrăznicie, depă-

E probabil că peste câteva sute de ani, dintre romancierii de până la ai Franței Balzac, Stendhal și Marcel Proust, vor fi singurii cari vor trăi adică altfel decât în istoriile literare și în cărțile comentatorilor.

Autorul uriașului ciclu „In căutarea timpului pierdut“, înseamnă fără doarială un punct de plecare nou, în literatura mondială. Anonim cu tot viață, neluat în serios de către ceilalți confracți, el scrie lucid una dintre mai ample și mai pătrunzătoare opere literare. Necunoscut publicului până anul morții, dobândește de atunci încoace, în mai puțin de sease ani, o glorie care întunecă pe a lui Anatole France.

În afară de ciclul de romane, s'au mai publicat și o colecție de cronice mondene a lui Proust, din care aăm două introduceri.

C. P.

șeste alinierea, acest ideal al burghezilor atât de urât însă de cunoscători și pictori. Cu toate micile proporții ale vilei, care cuprinde o clădire în două etaje dând de-adreptul în stradă și un mare hall cu geamuri, așezat în mijlocul liliacului, ce îmbălsămează atmosfera în luna Aprilie într'atât încât trecătorii se opresc, se simte imediat că proprietarul trebuie să fie una din acele persoane grozav de puternice, înaintea capriciului și obișnuințelor căreia toate puterile trebuie să se plece și pentru care ordonanțele prefecturii de poliție și deciziile consiliilor municipale rămân literă moartă, etc...”

Dar acest fel de povești, în afară de faptul că nu ne aparține, ar avea marele neajuns, dacă l-am adopta în tot lungul acestui articol, de a-i da proporțiile unui volum, ceea ce i-ar închide pentru totdeauna paginile din *Figaro*. Să spunem deci pe scurt că vila din stradă este locuința iar hall-ul așezat în grădina, atelierul unei persoane grozav de puternice într'adevăr, tot atât de celebră dincolo de mare cât și la Paris și al cărei nume semnat în josul unei acuarele sau imprimat pe o carte de invitație, face acuarela mai căutată decât a oricărui alt pictor și invitația mai prețioasă decât a oricărei alte gazde : am numit-o pe *Madeleine Lemaire*. Nu am de vorbit aici de marea artistă, despre care nu mai știu ce scriitor a spus că ea „a făcut cele mai multe roze, după *Dumnezeu*“. Nu mai puțin a crecat peisagiile, bisericile, personajii căci extraordinarul său talent cuprinde toate genurile. Ași voi să schițez foarte repede istoria, să desemnez aspectul, să evoc farmecul acestui salon, unic în felul său.

Propriu zis nu este un salon. Doamna *Madeleine Lemaire* a început prin a primi în atelierul său pe unii din confracți și amici. *Jean Béraud*, *Puvis de Chavannes*, *Edouard Detaille*, *Léon Bonnet*, *Georges Clairin*. Ei singuri avură la început permisiunea de a pătrunde în atelier,

de a veni să vadă o roză, să ia o acuarela și cu vremea nuanțele pale și purpurale vieții. Și când principesa de *Camille*, împărăteasa Germaniei regele *Sigismund*, regina *Belgiei* venia la Paris, cereau viziteze atelierul și doamna *Lemaire* îndrăznește să le refuze. *Principesa Thilde*, prietena și principesa *d'Ardenne* eleva sa, veniau din când în când, puțin câte puțin se află că în atelierul său loc uneori mici reuniuni la care făra nici o pregătire, fără nici o invitație de „soirée“ fiecare invitat „după meșteșugul său“ și dăruindu-se la lucru, mica sărbătoare intimă nu atrăgea atenția, pe care cele mai strălucite lucruri „de gală“ nu le putea intrum *Réjane*, găsindu-se acolo din întâmplare în același timp cu *Coquelin* și *Barré* vusesse gustul să joace cu ei o scenă de senet și *Saint-Saens* se așezaseră la pian și *Mauri* dansase.

Tot Parisul voi să pătrundă în atelier și nu izbuti să-i forțeze ușa dela în încercare. Dar de îndată ce se prezintă în serată, fiecare prieten al gazdei veni în ambasadă pentru a obține o invitație pentru alți prieteni ai lui, doamna *Lemaire* a ajuns să vadă în fiecare *Madeleine Lemaire* circulația trăsurilor este aproape imbecilă pe străzile *Monceau*, *Rembrandt*, *Courcelles* și că un anumit număr de invitații rămân inevitabil în grădina liliacului înflorit, fiind cu neputință să capă toți, în atelierul, atât de vast, unde serata a început. Serata a început în mijlocul lucrului întrerupt al listei, lucru, ce va fi reluat mâine dimineață, foarte de vreme și ale cărui gătiri rămân aci vizibile, rozele de vîi „pozând“ încă în vasele pline cu apă în fața rozelor pictate — vîi deasupra copiile lor și rivala lor.

Lângă ele un portret început magnific și drăguț asemănare doamnei *Kinen* și un altul, pe care rugămintea doamnei *d'Haussoville* *Lemaire* îl pictează după fiul doamnei *de La Chevrelière*, născută *Ségur*.

toate privirile. Serata începe deabia
doamna Lemaire aruncă fiicei sale o
privire neliniștită, văzând că nu mai ră-
măne nici un scaun! Și totuși ar fi în
alta parte momentul, când trebuiesc oferite
fotolii: iată că intră în ordine: D.
Paul Deschanel, fost președinte, d. Leon
Bourgeois actual președinte al Camerei
ambasadorii Italiei, Germaniei și Rusiei,
contesa Greffulhe, d. Gaston Calmette,
marca ducesă Vladimir și contesa Ad-
héanne de Cheigné, ducele și ducesa
de Luynes, contele și contesa de Lastey-
rie, ducesa d'Uzés, ducele și ducesa de
Lissac, d. Anatole Francé, d. Jules Le-
maître, contele și contesa d'Haussonville,
contesa Edmond, de Pourtalès, d. Forain,
d. Lavedan, d-nii Robert de Flers și Gas-
ton de Caillavet, strălucirii autori ai
triumfalului Vergy, cu distinsele lor so-
ții, d. Vandal, d. Henri Rochefort, d.
Fradérie de Madruzzo, contesa Jean de
Castellane, contesa de Brieg, baroana de
Saint Joseph, marchiza de Casa Fuerte,
ducesa Grazioli, contele și contesa Boni
de Castellane. Nu trece o clipă și noii
venii, desnădăjduind să-și găsească loc,
fac înconjurul grădinii și ocupă treptele
sălii de mâncare sau se urcă sus pe
scaune în anticameră. Baroana Gustave
de Rothschild, obișnuită a ședea mai co-
mod la spectacol se apleacă desperată
de pe taburetul, pe care s'a urcat ca
să-l zărească pe Reynaldo Hahn, așezat
la pian. Contele de Castellane, alt mi-
lionar obișnuit cu mai multă comoditate,
este suit pe o canapea foarte neconforta-
bilă. S-ar părea că d-na Lemaire a luat
de drept deviză cuvântul Evangheliei: „Aici
sunt cei din urmă”, sau cei
din urmă sunt cei din urmă veniți, fie
ei academicieni sau ducese. Dar d-na
Lemaire cu o mimică, pe care frumoșii
își ochi și frumosul ei surâs o fac ex-
presivă, îl fac pe d. de Castellane să în-
teleagă dela depărtare, regretul ei de
a vedea atât de rău așezat. Căci ea, ca
toată lumea are o slăbiciune pentru el.
Tânăr, încântător, ducând după el toate
înmile' brav, bun, fastuos fără morgă și
trafinat fără pretenție, el își încântă par-
tizanii și își dezarmează adversarii (in-
telegem pe adversarii săi politici, căci
personalitatea sa nu are decât prietenii).
Plin de grije pentru tânăra lui soție, e
îngrijorat de curentul de aer rece, pe
care l-ar putea trimite poarta grădinii,
lăsată întredeschisă de doamna Lemaire,
pentruca ultimii veniți să intre fără zgomot.
D. Grosclaude, care vorbește cu
el se minunează de felul — foarte on-
tabil pentru un om, ce ar putea să nu
se ocupe decât de plăcerile sale — în
care s'a pus atât de serios la studierea
chestiunilor practice interesând arondis-
mentul său. Doamna Lemaire pare de-
ceamă foarte necăjită văzându-l pe ge-
neralul Brugère în picioare, căci a avut
într-o doamnă o înclinare către armată.
Dar lucrul nu devine decât o mică pă-
tăre de rău, atunci când îl vede pe Jean
Béraud, neputând să intre măcar în hall;
de astă dată nu se mai poate stăpâni,
face pe cei ce împiedică intrarea să se
ridice și tânărului și gloriosului maes-
tru, artistului pe care îl aclamă lumea
nouă ca și cea veche, ființei încântă-
toare, pe care toți o caută fără să o
poată întâlni, îi face o intrare senzațio-
nală. Dar cum Jean Béraud este dease-
meni cel mai spiritual dintre oameni,

fiecare îl oprește în trecere ca să vor-
bească o clipă cu el și doamna Lemaire,
văzând că nu-l va putea smulge tuturor
acestor admiratori, care îl împiedică să
se îndrepte către locul păstrat pentru el,
renunță cu un gest de comică disperare
și se întoarce lângă pian, unde Reynaldo
Hahn așteaptă ca tumultul să se liniș-
tească pentru a începe să cânte. Aproa-
pe de pian, un foarte tânăr și foarte
snob om de litere, vorbește familiar cu
ducele de Luynes. Dacă ar fi încântat să
discute cu ducele de Luynes, care este
un om fin și încântător, nu ar fi nimic
mai firesc. Dar pare mai ales fericit că
este văzut vorbind cu un duce. Astfel
încât nu mă pot împiedica să-și spun ve-
cinului meu: „Dintre amândoi el pare
să fie „onorat” (în franțuzește „honoré”
N. R.) Glumă a căror savoare ar scăpa
desigur lectorilor, ce nu ar ști că du-
cele de Luynes „răspunde” cu un spun
portarii, la numele de Honoré. Dar cu
progresul instrucțiunii și difuziunea lu-
minilor, suntem în drept să credem, că

Alt portret al lui Marcel Proust

acești cetitori, dacă mai există cumva,
nu sunt decât o infimă și de altfel puțin
interesantă minoritate.

D. Paul Deschanel îl întreabă pe se-
cretarul de legăție al României, prințul
Anton Bibescu despre chestiunea ma-
cedoneană. Toți cei, care îl spun „prinț”
acestui tânăr diplomat de atât de mare
viitor, își fac lor înșile impresia unor
personagii de Racine, întru atât înfăși-
șarea lui mitologică ne face să ne gân-
dim la Achille sau Tezen.

D. Mézières, care vorbește în această
clipă, cu el are aerul unui mare preot,
consultându-l pe Apollon. Dar dacă,
așa cum pretinde acest purist Plutarch,
oracolele zeului din Delphi erau date
într-o limbă foarte necioplită, nu se
poate spune la fel despre răspunsurile
prințului. Cuvintele lui, ca și albinele
Hymetului natal, au aripi repezi, disti-
lează o miere delicioasă și nu sunt lip-
site totuși de ac.

În fiecare an, reluate la aceeași epocă
(atunci când saloanele de pictură se
deschid, stăpâna casei are mai puțin de
lucru) părând că urmează sau că aduc
cu ele o reînnoire universală, înflorirea
minunată a liliacului ce își întinde fru-

mos parfumul ca să-l respiri până la
fereastră atelierului și pragul porții, a-
ceste serate ale doamnei Lemaire împru-
mută dela anotimpurile, ale căror în-
toarceri le imită, în fiecare an identice,
farmecul lucrurilor, ce trec și revin fără
să poată să ne dea tot ce am iubit în
surorile lor dispărute, farmecul și cu
farmecul tristețea deasemeni. Pentru
noi, care de mulți ani am văzut trecând
atâtea sărbători ale doamnei Lemaire,
aceste sărbători din zilele de Marți ale
lunei Maiu — zile calde și parfumate
atunci, astăzi pentru veșnicie înghețate
— ne gândim la aceste seri ale atelieru-
lui, ca la înmiresmate primăveri, dis-
părute acum. Fiindcă viața își răspân-
dia acolo farmecele, adesea ne-am gră-
bit către atelier, poate nu numai pentru
tablourile, pe care aveam să le vedem
și muzica, pe care aveam s'o ascultăm.

Ne grăbiam în calmul înăbușitor al
serilor senine și uneori prin ploile ace-
lea ușoare și calde ale verii ce fac să
curgă, amestecate cu picăturile de apă,
petalele florilor. În acest atelier plin de
amintiri ne-a încântat pentru prima
oară un anumit farmec, căruia timpul
puțin câte puțin i-a destrămat, desco-
perind-o, mincinoasa iluzie și realitate.
Acolo, în mijlocul uneia din sărbătorile
acestea, s'au înfăptuit poate primele le-
gături ale unei afecții, ce nu avea să ne
aducă mai târziu decât trădări repetate,
pentru o dușmănie finală. Amintindu-ne
acum, putem dela un anotimp la altul,
să ne numărăm rănilile și să ne îngro-
păm morții. Astfel de câte ori, pentru a
o evoca, priveșc în adâncul nesigur și
închis al amintirii mele vreuna din a-
ceste sărbători, astăzi tristă de a fi fost
altă dată delicioasă cu posibilitățile ei
de atunci nerealizate, îmi pare auzind-o
spunându-mi odată cu poetul: „Ja-mi
chipul meu, privește-l în față dacă poți
cu mă numesc aceea, ce-ar fi putut să
fie, ce ar fi putut să fie și nu a fost”

Marea ducesă Vladimir s'a așezat în
primul rând între contesa Greffulhe și
contesa de Cheigné. Nu e despărțită
decât de un neînsemnat spațiu, de mica
scenă, ridicată în fundul atelierului și
toți bărbații, fie că vin pe rând să o sa-
lute, fie că pentru a-și ocupa locul tre-
buie să treacă înaintea ei, contele Ale-
xandre de Gabriac, ducele d'Uzés, mar-
chizul Viteleschi și prințul Borghese își
arată în același timp știința lor mondenă
și agilitatea așezând scaunele în fața
Alteței Sale și se dau îndărăt către scenă
pentru a o saluta mai adânc, fără
a-și arunca privirile înapoi pentru a cal-
cula spațiul de care dispun. Cu toate
acestea nici unul din ei nu face un pas
greșit, nu alunecă, nu cade, nu o calcă
pe ducesă peste picior, tot felul de ne-
îndemănări, care ar face, s'o mărturi-
sim, cea mai supărătoare impresie.
Domnișoara Lemaire, atât de distinsă
gazdă, către care sunt îndreptate toate
privirile în admirația grației sale, se
uită pe sine ascultându-l pe fermecăto-
rul Grosclaude. Dar în clipă, când mă
pregăteam să schițez un portret al cele-
brului umorist și explorator, Reynaldo
Hahn face să se audă primele note ale
Cimitirului și obligat sunt să amân pen-
tru unul din viitoarele mele „saloane”
silueta autorului volumului „Gaietés de
la Semaine” și care de atunci a cutree-
rat cu atâta succes Madagascarul.

Dela primele note ale Cimitirului, publicul cel mai frivol, auditorul cel mai rebel este îmblânzit. Nici odată dela Schumann, muzica, pentru ca să picteze durerea, tandrețea, calmul în fața naturii, n'a avut trăsături de un adevăr atât de omnesc de o frumusețe atât de absolută. Fiecare notă este un cuvânt — sau un strigăt! Cu capul ușor aplecat pe spate, cu gura melancolică, puțin disprețuitoare, lăsând să treacă valul ritmat al vocii, cea mai frumoasă, cea mai tristă cea mai caldă din câte au fost vreodată, acest „instrument de muzică de geniu“, care se numește Reynaldo Hahn, strânge toate inimile, moaie toți ochii în fiorul admirației, pe care o răspândește departe și care ne face să tremurăm, ne apleacă pe toți, unul după altul într-o tăcută și solemnă îndoiere de lan sub vânt. Pe urmă d. Harold Bauer cântă cu brio dansuri de Brahms. Pe urmă Monnet-Sully recită versuri și d. de Soria cântă. Dar mulți se gândesc încă la „rozele din iarba cimitirului de Ambérieu, evocat într'un chip de neuitat. D-na Madeleine Lemaire îl face să tacă pe Francis de Croisset, care flecărește cam tare cu o doamnă, ce nu are aerul de a gustapaza ce a fost astfel impusă convorbitorului ei. Marchiza de Saint-Paul îi promite doamnei Gabrielle Krauss, un evantai, pictat de ea însăși și îi smulge în schimb făgăduiala că va

cânta „J'ai pardonné“ la una din foile din strada Nitot.

Puțin câte puțin cei mai puțin intimi se duc. Cei care sunt mai intim legați cu d-na Lemaire prelungesc încă serata, mai delicioasă fiind mai puțin întinsă și în hall-ul pe jumătate gol, mai aproape de pian, se poate, mai atent, mai concentrat, să-l asculte pe Reynaldo Hahn, repetând o melodie pentru Georges de Porto-Riche, ajuns prea târziu. „Este în muzica d-tră ceva delicat (gest al mâinii, care pare să despartă încă adjectivul) și dureros (nou gest al mâinii, care iar pare că desparte adjectivul) care îmi place infinit, îi spune autorul Trecutului, izolând fiecare epitet, ca și cum i-ar zări grația în trecere.

Vorbeste astfel cu o voce părănd fericită să spună cuvintele, însoțindu-le frumusețea cu un surâs, aruncându-le cu o nepăsare voluptoasă din colțul buzelor, ca pe un fum arzător și ușor dintr-o țigare adorată, în timp ce mâna dreaptă, între degetele apropiate pare să fiină tocmai una.

„Pe urmă totul se stinge, făclii și muzică de sărbătoare și doamna Lemaire le spune pritenilor: „Veniți de vreme Marția viitoare, îl am pe Taomagno și Reszke“.

Poate să fie liniștită. Se va veni de vreme.

acestei arte capătă un caracter modern. Și desigur nu există cântec care l-ar interpreta tot atât de bine. Le clair le lune de Fauré, această notă capo d'operă.

Nici o muzică, ași fi ispitit să spun o diețione, nu intervine aici pentru a sentimentul, încredințat numai calității impresionante a sufletului. Este superba distincție a acestei arte de a evita efectele facile și tranzitive banale. Nu prin aceasta mai puțin profundă. Ștergând nobila cenușe, care acoperă voluntar aceste note, asemănătoare urmelor de gînt: veți găsi acolo curios închis și dincios păstrate toate lacrimile și poezia.

Cei ce au auzit-o odată pe doamna Guerne nu pot să-și păcălească decât foarte puțin voci necazul de a nu o auzi pe a ei și niciuna nu poate, în caz să-i dăruiească exact această de particulară, această izbucnire potolită argint. În unele idile antice, ca în rabilul Phyllis de Reynaldo Hahn, flautul lui Pan, pare că acompania adâncul pădurii știute versurilor întoarcere ale poetului. Și aici această nu este numai

La lyre nature

La muse des guérets, des sillons et

ci o liră dureroasă, care exprimă și zile iubiri și ale morții.

Ar fi o foarte mare naivitate să crezi această impresie, atât de stranie, că teea firească a vocii doamnei de Guerne, a lungată puterii sentimentului și să zical, o poarte da. Trebuie deosebit adâncă știință a cântecului, știință dur necesară, a cărei roadă dulce legem în sonorități aurite. Și pentru rămâne la o parte pur materială a tei cântului, cei care nu au auzit-o tând, cu minunata doamnă Kineva, a duo din Semiramis, nu știu că se vocalizeze ca Patti. Ar fi nedrept să asociem numelui doamnei de Guerne acela al contelui Henri de Ségur, care este poate ca înțelegere și tură muzicală, egalul surorii sale, și în religioasa lui admirație pentru un mărghit toată ambiția în a fi și și credinciosul ei acompaniator. De moartea tatălui său, marchizul de S. al cărui nume este astăzi purtat de bilul evocator al salonului doamnei Geoffrin, un viitor academician, doamna de Guerne locuiește cu soțul ei, aceluși Guerne, o grațioasă vilă în satul quiet — aici au fost auzite și corurile din Esther, probabil tot scris de Reynaldo Hahn mai frumoasă care toate grațiile poveștii biblice tragediei raciniene s'au transcris pe te parca — locuință inobitată de mărturiile de admirație, pe care contelui le-au dat artistei dela Guerne și îi dedica melodiile până la Hérodiade. i-a făcut portretul; suspinată de coloane corintiene, răsunând când neclul lirei când la al harpei și cimeni la acela al unui glas, care în această casă fericită este asemănat case de înțelept și unui templu de

trad. de MIHAIL SEMBASTIA

(Editura Nouvelle revue française)

CONTESA DE GUERNE

Este cunoscută că una din cele două sau trei figuri muzicale, înaintea cărora adevărații artiști se închină adânc, aparține tocmai la ceeace ai fi ispitit să numești, dacă ai lua mai mult în seamă nașterea decât realitatea talentului: „Lumea amatorilor“. Desigur, e multă vreme de când contesa de Guerne a primit hărțile înaltei sale naturalizări artistice; și pentru nimeni, nici chiar pentru artiști și oameni de lume, nu este în nici un fel amatoare, ci una din cele două sau trei mari cântărețe în viață. Dar, lucru destul de curios, la cea dintâi privire, și în fond destul de firesc, artiștii își dau mai bine seama decât oamenii de lume.

Fără îndoială oamenii de lume cunosc admirabilul talent, pe care toate decoriile de eleganță l-au înălțat și toate cercurile filantropice l-au căutat. Dar ceeace este mai rafinat, aproape unic, le scapă adesea și nu este sensibil decât pentru artiști. Am avut prilejul să ascult în timpul din urmă pe Doamna de Guerne cântând înaintea unui tehnician al muzicii, mărturisind o groază de lume și chiar la concert sau la teatru constatând, nu fără tristețe, cât de rar este să asculte cântându-se bine. Desigur nu cred să-și fi înclupuit că va asculta în Doamna de Guerne o femeie de lume, mai mult sau mai puțin dotată pentru muzică.

Primise mărturiile sau impresiile unor preta mari și puri artiști. Se aștepta să audă o mare cântăreață, dar asemănătoare cu atâtea altele, a căror faimă îl atrăsese și al căror talent îl dezamăgise. Doamna de Guerne cântă, în picioare, într-o atitudine imobilă, căreia masca ei dramatică și privirea inspirată îi dădeau o trăsătură de Pythie, ea lăsa să sboare

câteva note — calme furtive, ce păreau ca să spunem așa, neomeneste. Spun, lăsa să-i sboare, căci vocile celorlalți cântăreși sunt voci rezemate pe gâtje, pe piept, pe inimă, care parecă păstrează un lucru cald și omnesc de carne și oricât de materiale ar fi, nu vin la noi decât ca un parfum, ce ar duce cu el câteva petale dintr-o corolă smulsă. Nimic din acest lucru la Doamna de Guerne. Este probabil singurul exemplu al unei voci fără suport fizic, al unei voci nu numai curate, dar într-o atât de spiritualizată, încât nu ași asemui-o nici suspinelor unui flaut, ci al unei tresări în vânt.

Înaintea acestor sunete de nedefinit, muzicianul, de care vorbiam rămăna imobil, într'un surâs extaziat. Cântăreața continua totuși să dăruiească „fermecătorul raiu de note inegale“. Dar se poate vorbi despre o cântăreață în fața acestei armonii, care părea mai puțin produsă de un artificiu omnesc, cât înălțată dintr'un peisagiu și — în grația ei antică — făcea să te gândești la Hugo:

Tiens, une flute invisible
Sopire dans les vergers,
La chanson la plus pasible
Est la chanson des bergers.

Doamna de Guerne nu ar fi mișcătoare cântăreață de astăzi dacă glasul ei ar părea numai simplul glas al unui peisagiu grec.

Nu, mai mult un peisagiu lunar de Monticelli decât un peisagiu de Theocrit pare că voește să exprime starea ei de suflet, și este mai mult muziciana „tăcerii“ lui Verlaine decât a lui Moschus. Prin acest lucru farmecul străvechiu al